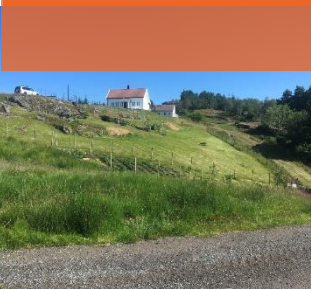

Skjøtselsplan for Gumpefjell, Flekkefjord kommune, Agder fylke

Maria K. Hertzberg / Solfrid Helene Lien Langmo

Skjøtselsplan for Gumpefjell, Flekkefjord kommune, Agder fylke

Forfattere: Maria K. Hertzberg / Solfrid Helene Lien Langmo

Publisert: 30.06.2022

Antall sider: 46 sider

Publiseringstype: PDF med aktive lenker

Oppdragsgiver: Statsforvalteren i Agder

Tilgjengelighet: Dokumentet er offentlig tilgjengelig

Rapporten refereres som: Hertzberg, M. K. og Langmo, S. H. L. 2022. Skjøtselsplan for Gumpefjell, Flekkefjord kommune, Agder fylke. Oppfølging av tradisjonell kystlynghei som utvalgt naturtype. Biofokus-rapport 2022-039. Stiftelsen Biofokus. Oslo.

Forsidebilder: Kystlynghei i Flekkefjord kommune / Et gammelt kvernhus / Engene rundt gården Gumpefjell / Sitkagran i kystlynghei / Spirende røsslyng. Foto: Maria K. Hertzberg.

Biofokus rapport 2022–039

ISSN 1504-6370

ISBN 978-82-8449-074-8

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
www.biofokus.no

Forord

Skjøtselsplanen for Gumpefjell i Flekkefjord kommune er utarbeidet av Biofokus på oppdrag fra Statsforvalteren i Agder. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av den trua naturtypen kystlynghei, og er i samsvar med handlingsplanen for Utvalgt naturtype kystlynghei. Den baserer seg på feltbefaring og intervjuer med grunneieren.

Rapporten er delt inn i to hoveddeler. Første del (kap. 1 og 2) gir en generell beskrivelse av naturtypen kystlynghei og beskrivelse av skjøtsel og restaurering av naturtypen. Andre del (kap. 3 og utover) er rettet mot den som skal utføre skjøtsel og mot forvaltningen, og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokalitetene.

Som vedlegg finnes en beskrivelse av de verdifulle naturtypene som inngår i drifta. Den genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert søkbare egenskaper for området i Miljødirektoratets naturbase. I tillegg finnes bilder og artslister, samt eksempel på villsaudrift gjennom året og retningslinjer for lyngsviing utarbeidet av SNO.

Biofokus takker Statsforvalteren i Agder v/ Marie Bjelland for godt samarbeid i prosessen med skjøtselsplanen. Vi takker også grunneier og skjøtselsansvarlig Rune Staddeland for faktaopplysninger, god dialog og verdifulle innspill til planen.

Oslo, 30. juni 2022

Maria K. Hertzberg

Kystlyngheia på Gumpefjell, tatt fra Holmetjørna og utsyn mot gården på Gumpefjell i øst. Foto: Maria K. Hertzberg.

Innhold

1	Generelt om kystlynghei.....	5
1.1	Ulike typer kystlynghei.....	5
1.2	Geografiske variasjoner av kystlynghei.....	6
2	Generelt om skjøtsel av kystlynghei	8
2.1	Beiting og dyrehold i kystlynghei	8
2.2	Lyngsviing	10
2.3	Restaurering av kystlynghei	11
2.4	Mer informasjon.....	11
3	Om Gumpelfjell, naturgrunnlag og dagens drift.....	12
3.1	Kort områdebeskrivelse av Gumpelfjell	12
3.2	Driftsbeskrivelse	18
4	Skjøtelsplan for lokalitet Gumpelfjell	21
4.1	Mål for skjøtsel	21
4.2	Planlagte skjøtselstiltak	25
4.3	Oppfølging av skjøtelsplanen	29
5	Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokaliteten	30
6	Kilder.....	34
	Vedlegg.....	35
	Bilder	35
	Artsliste	41
	Eksempel på villsaudrift gjennom året fra Grøneng (Sogn og Fjordane)	43
	Retningslinjer for lyngsviing utarbeidet av SNO	44

1 Generelt om kystlynghei

Kystlynghei er en flere tusen år gammel naturtype som er dominert av røsslyng. Naturtypen har blitt til i de ytterste, oseaniske strøkene langs kysten der klimaet er så mildt at småfe har kunnet gå ute hele året, eller det meste av året. Om sommeren har også storfe beitet i lyngheia, og lyng ble slått til vinterfôr. For å skape godt beitegrunnlag ble lyngheiene svidd slik at det oppsto en mosaikk av gras- og urtevegetasjon (på nysvidde arealer) og lyngvegetasjon. Røsslyng er en vintergrønn dvergbusk som beites hele året, men er viktigst som fôrplante om seinhøsten og vinteren. Grasvegetasjonen er først og fremst vår- og

Røsslyng er en viktig art i kystlyngheia.

sommerbeite, men særlig starr kan spille en viktig rolle vinterstid. Selv om det er mange trekk i driftsmåten som er relativt ensartet, varierer både bruken og utformingen av kystlyngheia fra sør til nord og fra øst til vest.

Kystlyngheiene har spilt en viktig rolle i ressursutnyttelsen langs kysten og utgjorde tidligere ca. 2 % av landarealet i Norge. De strekker seg fra Lofoten i Nordland til Kragerø i Telemark. Det er også lynghei på noen få øyer i ytre Oslofjord, bl.a. på Hvaler i Østfold. Lyngheidriften har gått sterkt tilbake i løpet av 1900-tallet. Når driften reduseres eller opphører, gror lyngheiene igjen. Også skogplantning, gjødsling, oppdyrking, nedbygging og nitrogennedfall utgjør trusler mot gjenværende arealer, og kystlynghei er nå en sterkt truet naturtype (Norderhaug & Johansen 2011). Tradisjonell drift med helårsbeiting, eller beiting store deler av året, og lyngsviing er en forutsetning for opprettholdelse av kystlynghei.

Naturtypen kystlynghei inngår i kystlandskapet i en mosaikk med en rekke andre naturtyper slik som semi-naturlig eng- og strandeng, strandberg og myr. Det norske kystlyngheilandskapet utgjør en del av et større lyngheilandskap som finnes langs atlanterkysten sør til Portugal. I Norge, som i resten av det europeiske kystlyngheiområdet er lyngheia på sterk tilbakegang. Norge har verdens nordligste kystlyngheier og dermed et spesielt ansvar for å ivareta disse. Variasjoner i miljøvariabler (kalkinnhold, uttørkingsfare og vannmetning) danner grunnlag for en rekke grunntyper av kystlynghei, og variasjoner i bruk (lyngsviing og beiting) øker kompleksiteten i artssammensetningen og diversitet. Tiden etter lyngsviing kan deles inn i fire ulike faser; pionerfase, byggefase, moden fase og degenererende fase, og enkelte arter kobles spesifikt til noen av disse fasene. Nybrent kystlynghei med lyng i pionerfasen inneholder en del urter og gras, mens gammel lynghei (30-50 år) ofte er meget artsfattig og har et velutviklet mosedekke. Selv om lynghei generelt regnes som et relativt sett artsfattig økosystem er det totale biologiske mangfoldet knyttet til hele lyngheisyklusen betydelig. Som i de fleste andre semi-naturlige økosystemer øker også artsmangfoldet, spesielt av de skjøtselsavhengige artene, med kalkinnholdet i jorda (pH).

1.1 Ulike typer kystlynghei

Kunnskapen om variasjonen i kystlyngheivegetasjonen er under utvikling. Det nyeste systemet for beskrivelse av variasjonen i norsk natur, Natur i Norge (NiN), deler kystlynghei på grunnlag av

kalkinnhold, uttørkingsfare og vannmetning inn i tolv grunntyper: Kalkfattig bakli-hei, kalkfattig kystlynghei, kalkfattig tørr kystlynghei, kalkfattig fuktig kystlynghei, intermediær bakli-hei, intermediær kystlynghei, intermediær tørr kystlynghei, intermediær fuktig kystlynghei, svakt kalkrik kystlynghei, svakt kalkrik tørr kystlynghei, sterkt kalkrik kystlynghei, sterkt kalkrik tørr kystlynghei (Halvorsen et al. 2015).

I tillegg til røsslyng er bl.a. blåbær, flekkmarihånd, tyttebær, kreking, smyle, kornstarr, tepperot og skrubbær vanlige arter i norske kystlyngheier. Kalkrik kystlynghei skiller seg fra den kalkfattige ved et høyere innslag av kalkrevende arter som flekkmure, blåstarr, reinrose, vill-lin, fjellfrøstjerne og orkideer. Bakliheier, som ofte er nord- og østvendte, gjerne i humide skråninger, har typiske arter som bjørnekam, revebjelle, ormetelg, blåbær og blokkebær. Kystlynghei med høy uttørkingsfare har gjerne arter som heigråmose, melbær, kveinarter, finnskjegg og gulaks. Kystlynghei med høy vannmetning skiller seg fra tørrere grunntyper ved et framtrædende innslag av fuktrevende arter og myrarter som klokkeling, blokkebær, rome og bjønnskjegg.

Nedenfor finner du en kort beskrivelse av karakteristiske trekk for kystlynghei i sør, vest og nord. For å ivareta det biologiske mangfoldet er det viktig å ivareta lyngheier som representerer variasjonen langs hele kysten i tillegg til variasjonen i lokale komplekse miljøvariabler.

1.2 Geografiske variasjoner av kystlynghei

Sør-Norge

Det meste av kystlyngheiene i sør er relativt tørr kystlynghei, fukthei er sjeldnere. I de sørlige heiene forekommer klokkesøte langs kysten fra Lindesnes til Stavanger. I sørhellende lyngheier på litt næringsrik grunn kan man finne en del andre urter som blodstorkenebb, fagerperikum, kystmaure og firtann. På Lista og Jæren finnes det fortsatt en meget spesiell lyngheitype: lynghei som er et suksesjonstrinn mellom marehalmdyne og skog. De domineres av røsslyng, kreking, krypvier, marehalm og sandstarr.

Vest-Norge

Kystlyngheiene i vest dvs. fra Rogaland til Møre og Romsdal, har størst utstrekning i vest-øst-retning og for hundre år siden gikk lyngheia her langt inn i fjordene. I dag dominerer imidlertid lyngheia først og fremst de ytterste øyene og de ytre fjordstrøkene. Her finnes arter med høye krav til fuktighet og lang vekstsesong. Klokkeling, som vokser i fuktigere områder enn røsslyng, er vanlig her, og purpurlyng, som er frostømfintlig, finnes i en smal stripe ytterst på kysten til Sunnmøre. En rekke arter med vestlig utbredelse i Norge har lyngheia her som sitt viktigste habitat, for eksempel vestlandsvikke, lyngøyentrøst, fagerperikum, heiblåfjær og kystmyrklegg. Artsmangfoldet synker fra vest mot øst på grunn av at de klart vestlige artene faller ut.

Midt- og Nord-Norge

Fra Trøndelag til Nordland, dominerer fukthei på grunn av mye nedbør og lav temperatur. Torvdybden kan være flere desimeter og overgangen mot myr er glidende. Kreking blir et stadig vanligere innslag nordover og kan bli mer dominerende enn røsslyngen. Siden den har lavere beiteverdi kan det skape problemer i områder med vinterbeiting. Slåttestarr og torvull er også vanlige. Fra Sunnmøre og nordover minker innslaget av vestlige arter, mens innslaget av nordlige arter og fjellarter øker, som for eksempel dvergbjørk, rypebær og molte. Tørrhei (høy uttørkingsfare og lav vannmetning) kan forekomme i sørhellinger og på arealer med skrint jordsmonn. Her øker andelen av urter og gras som tepperot,

engkvein og rødsvingel, og melbær er et karakteristisk innslag. Den norske kysten domineres av fattige bergarter, men nordover finnes det innslag av kalkrike bergarter som gir rik hei med innslag av kalkkrevende arter. Også på skjellsand kan det utvikles slik rik hei.

2 Generelt om skjøtsel av kystlynghei

Kystlyngheiene er skapt ved rydding av skog, lyngsviing, beiting og lyngslått. De har utviklet seg gjennom gjensidig påvirkning mellom lynghei og beiting, først og fremst med gammelnorsk sau, men også med geit og sommerbeiting med storfe. Helårsbeite med gammelnorsk sau ansees som den viktigste driftsmåten for å ta vare på kystlynghei. Ved innsiktsfull drift kan en også skjøtte kystlynghei ved beiting med spælsau, norsk kvit sau eller andre saueraser fra tidlig vår til sein høst, og tidvis vinterbeiting kombinert med tilleggsfôring når forholdene tilsier det. Storfe som kviger, sinkyr (kyr i tørrperioden), ammekyr med kalv samt kastrater kan beite i kystlynghei om sommeren når det inngår strandeng eller andre arealer med gras- og halvgras i tilstrekkelig omfang i beiteområdet som helhet.

2.1 Beiting og dyrehold i kystlynghei

Beiting er viktig for ivaretagelsen av kystlyngheiene, og i snøfattige og vintermilde kyststrøk med kystlynghei finner man former for utegangerdrift. Hold av dyr, uansett driftsform, krever at man følger tilhørende regelverk, se www.lovdato.no. Utegangerdrift er omtalt spesifikt flere steder i regelverket, med både egne tilpasninger og med dispensasjoner fra hovedregelverket mot at enkelte vilkår holdes. Av viktige regelverk å sette seg inn i, kan man trekke frem: «Lov om dyrevelferd» (Dyrevernlova), «Forskrift om velferd for småfe», «Forskrift om velferd for produksjonsdyr», «Forskrift om merking, registrering og rapportering av småfe» og «Forskrift om bekjempelse av dyresjukdommer». Dispensasjon om «utegang uten tjenlig oppholdsrom» krever tillatelse fra Mattilsynet.

For å kunne tilpasse dyretallet til beitegrunnlaget, må beitegrunnlaget vurderes. Beitegrunnlaget påvirkes av variasjoner i både naturforhold og hevd, og må derfor vurderes for hvert enkelt beite. Ofte inngår det flere naturtyper i det samlede kystlandskapet som beites, noe som også bør tas inn i den totale vurderingen av dyretallet. Dette kan være strandenger som er gode vår- og sommerbeiter, eller myr som kan ha viktige halvgress og starr utover høst og vinter. Kystlynghei i god hevd utgjør gode beiter, og inneholder helst vekslinger av røsslyng i både pionerfase, byggefase og moden fase. Dette gjør at beitedyrene kan veksle mellom røsslyngplanter av ulik alder og høyde. Beitekvaliteten til røsslyngen varierer med alder, og særlig gammel, forvædet og skadet røsslyng forringer beitene mye. En del kystlyngheier finnes i vekslinger med mye bart berg, mens andre lyngheier danner tette tepper hvor røsslyngen har et høyt dekke. Både dekning og kvalitet på røsslyng tas med i beregningen av dyretall per arealenhet.

Gode vinterbeiter er nødvendig for et godt dyrehold. Nøkkelarten røsslyng inngår i beitegrunnlaget gjennom hele året, men er viktigst utover høsten og vinteren, da omfanget av andre beiteplanter reduseres. Selv om røsslyng er den viktigste vinterbeiteplanta, er tilgang på starr og gras som dyra finner innimellom lyngen betydningsfull for det samlede næringsopptaket om vinteren. Småfe på utmarksbeite skal etter regelverket ha tilsyn minst en gang per uke i områder uten særskilt risiko. Ved mistanke om økt fare må tilsynet intensiveres slik at forhold som kan medføre dårlig velferd, syke, skadde og avmagrede dyr, oppdages så tidlig som råd er. Det er en forutsetning at beitelokalitetene gir muligheter for å komme til med nødfôr, også i perioder med dårlig vær. Beitene må ha tilstrekkelig ferskvannstilgang gjennom hele året. Det må planlegges løsninger for mulig vannmangel, både sommer som vinter.

I «Forskriften om velferd for småfe», omtales utegangerdrift spesielt, og i § 18 «Unntak fra kravet om tjenlig oppholdsrom – utedrift», kan oppsummeres i følgende viktige punkt:

- 1) *Dyretallet skal tilpasses beitegrunnlaget.*
- 2) *Eier eller annen med ansvar for dyrene skal ha mulighet til raskt å skaffe tilstrekkelig og egnet fôr i tilfelle situasjoner der beitet ikke gir tilstrekkelig næring.*
- 3) *Det skal etableres fôringsplass som gjør det mulig å fôre dyrene på en god måte.*
- 4) *Terreng og vegetasjon skal gi tilstrekkelig ly, og dyrene skal ha beskyttende ullfell i kalde årstider.*
- 5) *Det skal etableres innhengning som gjør det mulig å samle dyrene.*
- 6) *Dyrene skal samles når det er nødvendig av dyrevernmessige hensyn, og minimum vår og høst for kontroll, merking, napping og klipping av ull, nødvendig parasittbehandling, o.l.*
- 7) *Paring skal skje slik at lamming og kjeing kan forekomme når beite- og klimaforhold er gunstige.*
- 8) *Tilsynet skal intensiveres før og under lamming.*

Gammelnorsk sau og andre husdyrslag

Gammelnorsk sau (ofte kalt villsau) er mye brukt i utegangerdrift i kystlynghei, ettersom det er en hardfør, lett sau som er tilpasset helårsbeiting hvor det er vilkår for det. Under de riktige kombinasjoner av milde vintre, tilstrekkelig med areal og velskjøttede kystlyngheier, greier gimrer og voksne sauer av gammelnorsk sau seg vanligvis tilfredsstillende gjennom vinteren. Paring skal skje slik at lamming om våren ikke starter før beitegraset er kommet i vekst slik at sauene finner næringsrikt fôr til produksjon av melk. Kommer det tungt snøfall som blir liggende, og som gjør det vanskelig for sauene å få tak i tilstrekkelig fôr, må en straks sette inn tiltak med

Gammelnorsk sau er godt tilpassa beiting i kystlynghei.

tilleggsfôring og om nødvendig hente dyrene i hus og/eller innhegning med ly for nødvendig oppfølging. Innholdet av protein i beiteplantene gjennom vinteren er gjerne noe knapt. Gammelnorsk sau kan i noen grad tære litt på kroppsreserver gjennom vinteren. Dyrene må da ha fått bygd opp kroppsreserver gjennom sommer, høst og førjulsvinter.

Dersom lammene fra sau i kystlynghei ikke har nådd tilfredsstillende slaktevekt, kjøttsetting og fettinnhold ved tidspunktet for høstslakting må man gjøre tilpasninger. Disse lammene som ikke er slaktemodne må da overvintres på en måte som sikrer tilstrekkelig førtilgang og god dyrevelferd. Små sauelam må ikke gå sammen med vær slik at de kan bli paret, da drektighet krever svært mye og setter individet tilbake i utvikling, og kan være i strid med kravet om godt dyrehold. Produksjonsmessig er det heller ikke noen god løsning at utegangersau lammer årsgamle, da en lett kan komme inn i en vond sirkel med seinere lamming og dermed små lam om høsten.

Vanlig norsk kvit sau og andre norske langhalet raser med regional utvikling og tilpassing (steigar, cheviot, ryggja), spælsau og eventuelt andre saueraser kan også beite i kystlynghei lenge utover høsten der det er vilkår for det, og i deler av vinteren når det blir kombinert med innefôring som sikrer dyra tilstrekkelig med energi og protein. Driftsmåten som kombinerer utegangerdrift og innefôring er lite brukt i dag sammenlignet med tidligere, men er fortsatt i bruk m.a. i området ved Lindesnes i Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og enkelte steder videre nordover langs kysten. Beiting med de langhala sauerasene eller spælsau i kystlynghei gjennom sommeren vil ofte gi mindre tilvekst på lamma enn annet utmarks- eller fjellbeite. Mengdeinnslaget av gras og urter er viktig, det gjelder å få en god start på tilveksten hos lamma fra våren av, og at tilveksten ikke stagnerer og blir for lav når en kommer utover sommeren og seinsommeren. Ved større innslag av strandeng i tilknytning til kystlynghei, kan beitet være tilfredsstillende som sommerbeite både til tyngre saueraser og stedvis til storfe (sinkyrr, kviger, kastrater, ammekyr). Naturtypen strandeng er det generelt mer av på deler av Trøndelagskysten og særlig i Nordland (Helgelandskysten) enn hva som er tilfelle på Vestlandet.

2.2 Lyngsviing

Lyngsviing er avgjørende både for opprettholdelse av ønsket artsinnhold i lyngheiene og det biologiske mangfoldet, og for sikring av godt og tilstrekkelig beitegrunnlag. Det er derfor viktig å planlegge lyngsviingen for flere år framover slik at man til enhver tid har den mosaikk av grasarealer og lyngarealer av forskjellig alder som er ønskelig. Ved planleggingen av avsviingen må man også ta hensyn til spesielle verdier knyttet til området, slik som fugl, kulturminner, landskapsestetikk og eventuelle erosjonsproblemer. Det er viktig å orientere seg om hvilke verdier som finnes i

Lyngsviing er ei vanleg skjøtselsform i kystlynghei.

området gjennom f. eks forvaltningsorgan som kommunen, fylkeskommunen, Statsforvalteren eller Miljødirektoratet/Statens Naturoppsyn, og tilpasse den planlagte skjøtselen til disse verdiene.

Når det gjelder lyngsviing, er de generelle rådene at avsviingsflatene ikke skal være for store. Med store avsviingsområder minker det biologiske mangfoldet og sauene får vanskeligere for å finne godt fôr i tilstrekkelige mengder til enhver tid. For lammenes tilvekst er det spesielt viktig at det finnes lett tilgjengelige grasarealer fra våren og utover sommeren. Lyngsviingsarbeidet blir imidlertid mer arbeidskrevende når avsviingsarealene er små så det gjelder å finne en passe balanse.

I denne sammenheng er det viktig å kunne vurdere og bestemme hvor lang tid det skal gå mellom hver gang man svir av samme område dvs. hvilken rotasjonsperiode lyngheivegetasjonen skal ha. Utviklingen av røsslyngplanten går gjennom flere faser, fra pionerfase til byggefase og videre til moden fase. Fôrproduksjonen er høyest i tidlig byggefase. Når lyngen begynner å bli gammel («moden») dvs. vanligvis når den har blitt 20-30 cm høy, brenner man på nytt. Hvor lang tid det tar varierer med klima, lokale vokseforhold og beitetrykk, men man regner med 8-20 år. Siden utviklingen av røsslyngen kan variere så mye er det viktig at man lager individuelle skjøtselsplaner som tar hensyn både til røsslyngens

evne til å regenerere, røsslyngens tilveksthastighet og en vurdering av problemarter som kan komme inn etter sviing. Eksempler på problemarter er einstape, sitkagran, rynkerose og tistler.

Selve avsviingsarbeidet må også planlegges nøye med hensyn til hvor ilden skal starte og avsluttes. Myr- og vannkanter kan være naturlige avslutningslinjer, men det hender at man må lage branngater (5-6 m) for å sikre en god avslutning. Man må sørge for å ha brannsløkkingsutstyr tilgjengelig og man må varsle brannvesenet på forhånd. Naboer bør også varsles. Det er viktig å være mange nok for å sikre at man kan styre brannen. Brenning må bare gjennomføres under gunstige værforhold og med tele eller fuktig jord, dvs. i perioden fra sein høst til tidlig vår. Hvis man ikke selv har erfaring med lyngsviing, bør man få hjelp fra noen med erfaring, i hvert fall første gangen.

2.3 Restaurering av kystlynghei

I gammel lynghei dvs. lynghei som ikke har vært brent på lenge, kan det være et kraftig oppslag av busker og trær. Hvis lyngheia skal tas i bruk igjen bør dette ryddes før man brenner på nytt. Noe bjørk, rogn og ulike vierarter bør imidlertid settes igjen fordi det kan være viktig «tilskuddsfôr» for sauene. I gammel lynghei er det mer mose og lav i bunnsjiktet enn i lynghei som har vært i kontinuerlig drift. Det kan forårsake seinere regenerering av vegetasjonen etter sviing. I tillegg kan gammel lyng ha vanskeligere for å sette rotskudd, noe som også forsinker regenereringen. Selv om regenereringen i gammel røsslyng går seint etter første sviing, kan det gå raskere ved ny sviing. Det beste resultatet oppnås imidlertid i områder som ikke er for gjengrodde.

2.4 Mer informasjon

For mer utfyllende om skjøtsel, restaurering og hevd, se: **Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker** som finnes på Miljødirektoratet sine hjemmesider: <https://www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/publikasjoner-fra-dirnat/annet/skjotselsboka/>

Annen aktuell litteratur:

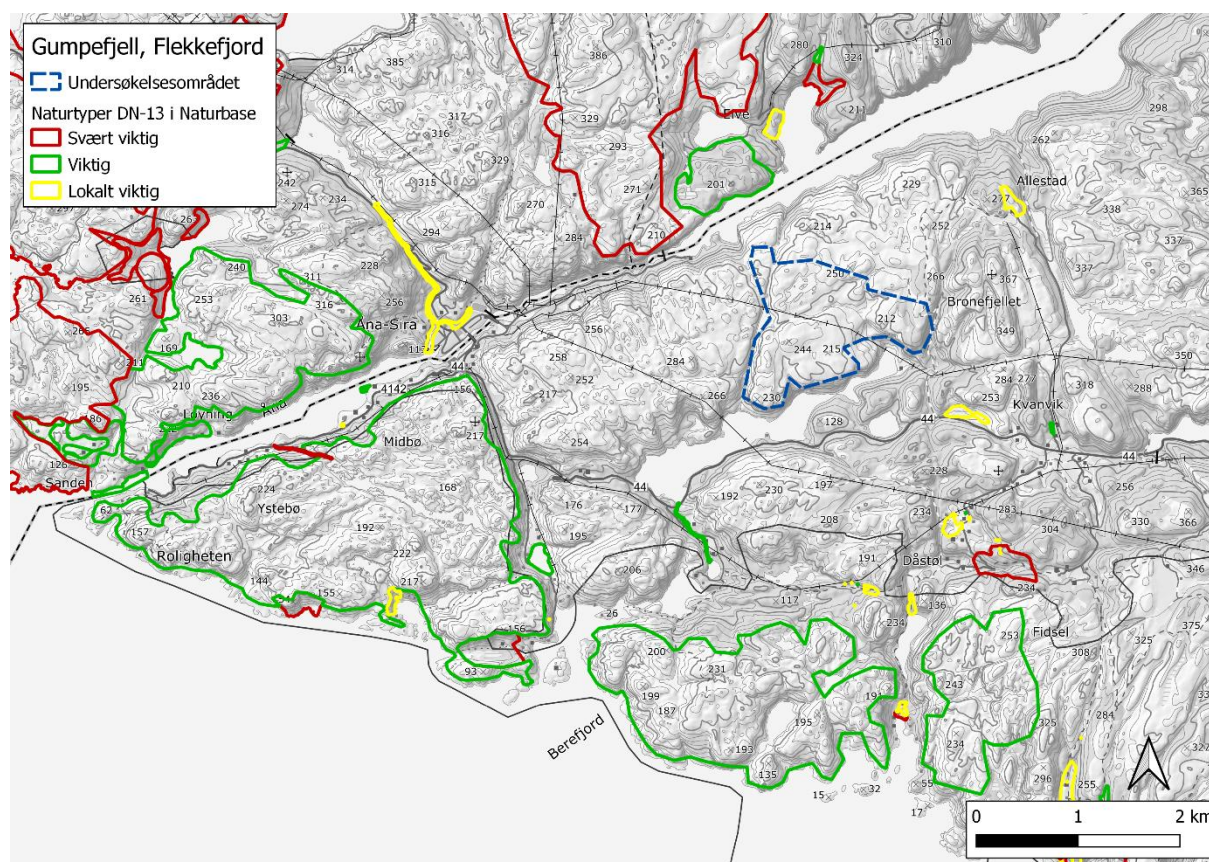
- Buer, H. 2011. Villsauboka. Selja Forlag, Florø.
- Haaland, S. 2002. Fem tusen år med flammer; det europeiske lyngheilandskapet. Vigmostad & Bjørke.
- Halvorsen, R., Bryn, A., Erikstad, L. & Lindgaard, A. 2015. Natur i Norge - NiN. Artsdatabanken, Trondheim (<http://www.artsdatabanken.no/nin>).
- Halvorsen, R., medarbeidere og samarbeidspartnere, 2015. NiN – typeinndeling og beskrivelsessystem for natursystemnivået. – Natur i Norge, Artikkel 3 (versjon 2.0.3): 1–509 (Artsdatabanken, Trondheim; <http://www.artsdatabanken.no>.)
- Kaland, P.E. & Vandvik, V. 1998. Kystlynghei. S. 50-60 i: Framstad, E. & Lid, I.B. (red.) Jordbrukets kulturlandskap, Universitetsforlaget, Oslo.
- Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss.
- Nilsen, L.S. (red.) 2009. Naturen. Populærvitenskapelig tidsskrift. 2009-2: 66-128. Spesialnummer om kystlynghei i Norge.

3 Om Gumpefjell, naturgrunnlag og dagens drift

3.1 Kort områdebeskrivelse av Gumpefjell

Naturgrunnlag

Gumpefjell utgjør et noe høyereliggende (rundt 200-240 moh.) heiområde i Flekkefjord kommune helt på grensen til Rogaland fylke. Området strekker seg fra gården ved Gumpefjell og avgrenses i sørvest av Skiptingdalen, i vest av Trolltjørn, i nordvest av Skiptingdalsstjødn og i nord av Storåsen. De treløse heiene fortsetter videre nordover og sørvestover mot kysten og mye av dette arealet ved kysten i sørvest og sør ligger innenfor Flekkefjord landskapsvernområde, et større verneområde på 38 500 daa (landareal) med kystlynghei. Videre nordover på Rogaland-siden er det også avgrenset store områder med kystlynghei i samme høydelag som Gumpefjell. Berggrunnen i området består av anortositt (NGU 2022a). Det er mye bart fjell i området og ellers er løsmassedeckket tynt (NGU 2022b) og i søkkene inngår også myr med varierende torvdybde. Området ligger ifølge Moen (1998) i klart oceanisk vegetasjonssesjon (O2) i boreonemoral vegetasjonssone. Terrenget er noe kupert, med flere mindre koller, og ispedd noen mindre vann og tjern. Det er ikke registrert noen kulturminner innenfor det undersøkte arealet (Kulturminnesøk 2022), men ved befaring ble det sett flere rester etter gamle steingjerder, en hustuft, i Litle Botna og ved Bulæga rett sørøst for Holmetjørna er det et gammelt kvernhus. Her er Holmetjørna blitt demmet opp tidligere for å ha nok vann til mølla.

Figur 1. Undersøkellesområdet med blå-stiplet avgrensning ved Bronefjellet, litt lenger inn i landet. Det er mye store areal som er avgrenset som kystlynghei i området, både mot nordvest, vest, sørvest og sør (større avgrensninger). Kilde: Naturbase.no.

Tidligere registreringer

Det er ingen tidligere registreringer av naturtyper innenfor undersøkelsesområdet, men det er registrert større områder med kystlynghei lenger ut mot kysten samt nordover på Rogalandsiden i samme høydelag som Gumpelfjell (Naturbase 2022). Av arter i området er det tidligere registrert noen fugl, samt ål og ørret i Holmetjørna (Artskart 2022).

Naturtyper og vegetasjon

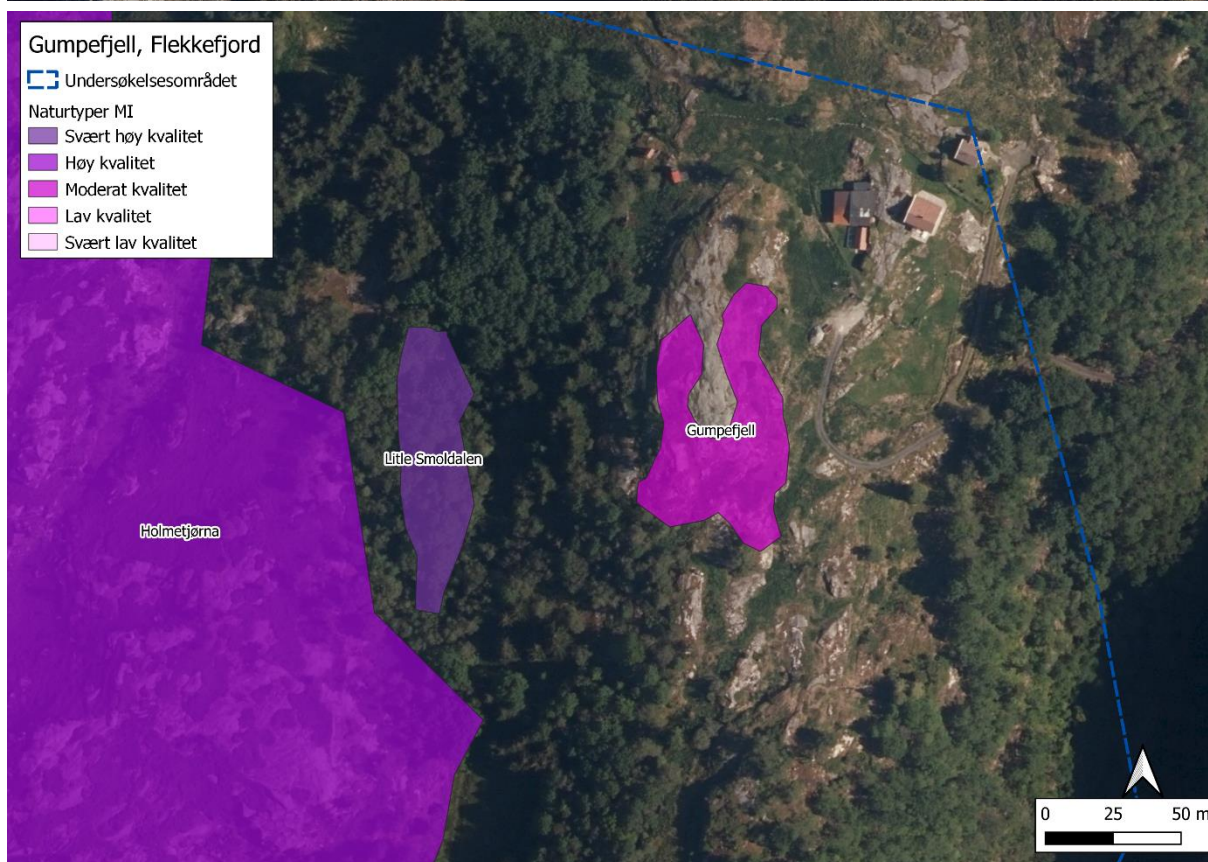
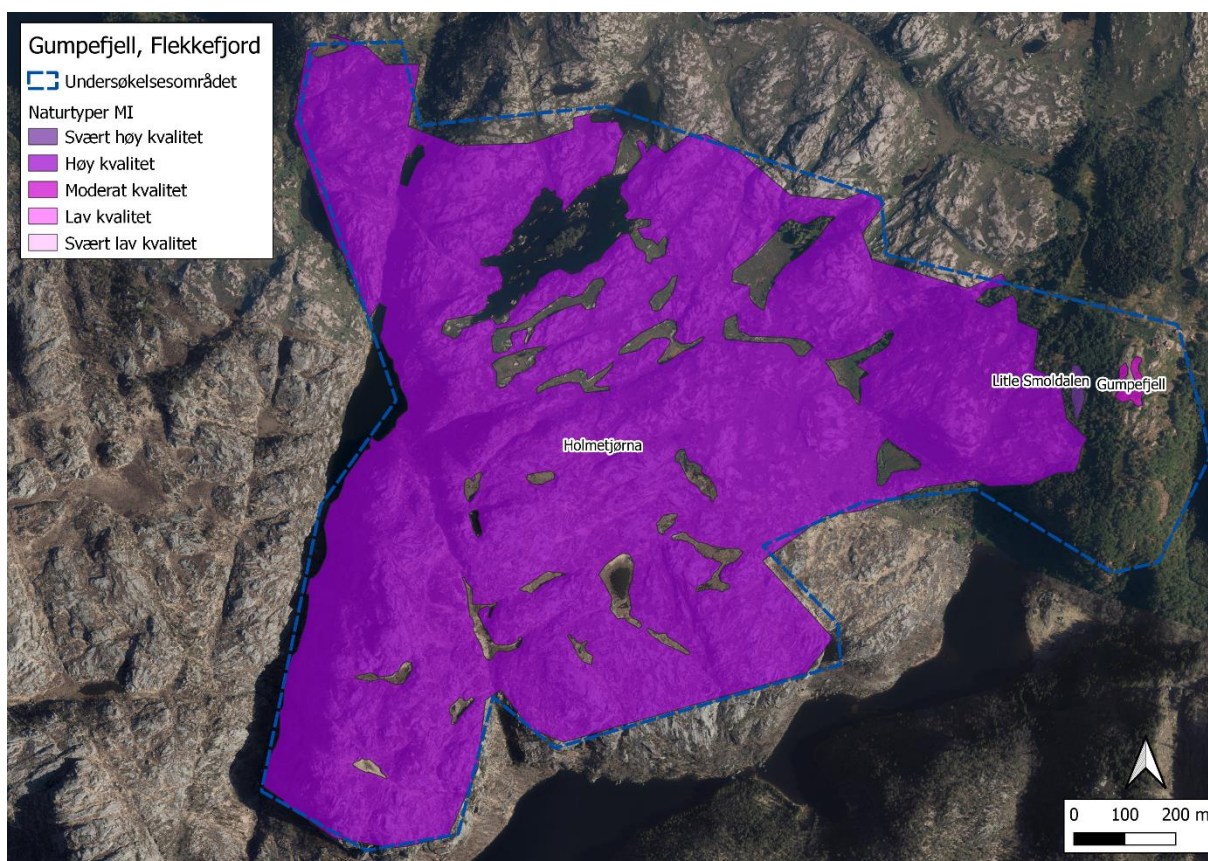
Området er kartlagt etter Miljødirektoratets kartleggingsinstruks basert på NiN2, heretter omtalt som MI (Miljødirektoratet 2021). Data er digitalt innsamlet ved hjelp av NiN-App utviklet for kartlegging etter Miljødirektoratets instruks. Området ble kartlagt den 24. juni 2021 av Maria K. Hertzberg og Solfrid Helene Lien Langmo i pent vær. Undersøkelsene ble samlet sett utført på en tid på året der en regner med å kunne fange opp de fleste relevante artsgrupper foruten beitemarksopp. I forbindelse med undersøkelsene ble det avgrenset en større lokalitet med kystlynghei på heiene vest for gården Gumpelfjell, og på innmarka ved gården ble det avgrenset en mindre lokalitet med naturbeitemark (Figur 2). I tillegg ble det registrert en mindre lokalitet med gammel lågurtospeskog nord i Litle Smoldalen (Miljødirektoratet 2022). Under følger en enkel omtale av naturtypene registrert i forbindelse med undersøkelsene i 2022.

Holmetjørna (NINFP2110020839). Kystlynghei. 1 257 daa. Høy kvalitet. Etter DN13 har lokaliteten fått B-verdi. Kystlynghei av intermediær type hvor større deler av vegetasjonen er typisk lyngfattig fuktnei med mye blåtopp og ellers pors, rome, stjernestarr, kornstarr, blokkebær, flekkmariehånd, trollhegg og partivise større eller mindre innslag av røsslyng. De fuktige lyngheipartiene finnes for det meste i slake skråninger. På topper, rygger og i mer oppbrutt terreng dominerer tørrere lynghei med røsslyng, klokkeling, krypvier, heiblåfjær, tepperot og blokkebær i mosaikk med nakne bergflater. I nord- og østvendte skråninger forekommer det i partier fuktigere baklier med bjørnkam og mye blåtopp. Iht. NiN dominerer intermediær kystlynghei (T34-C-4), mens i nord- og østvendte partier er det også innslag av intermediær baklihei (T34-C-3). I de fleste større søkk er det grunne fattigmyrer, stedvis finnes også intermediære myrer, og det er flere mindre skogholt med bjørk og furu. i Litle-Botna inngår også et holt med eik. Enkeltrær av bjørk og furu finnes også spredt ellers i heiene. Kystlyngheia fortsetter utenfor eiendomsgrensen mot nordøst. Lyngen i området er stort sett forholdsvis grov, men det er partier med lyng i byggefase også. I partier er det noe einstape og frøplanter av sitkagran er registrert nær gården i forbindelse med at det er planta sitkagran her.

Gumpelfjell (NINFP2110020846). Naturbeitemark. 3,2 daa. Moderat kvalitet. Etter DN13 har lokaliteten fått C-verdi. Kalkfattig naturbeitemark hvor finnskjegg, blåklokke og gulaks dominerer, på tørre knauser er det småsyre. Av andre arter er det sparsomt registrert hårsveve, tepperot, ryllik, rødsvingel, legeveronika, kystmaure, bakkefrytle. I tillegg er det arter som engrapp og harestarr som tyder på en viss grad av oppgjødsling. Lokaliteten ligger på et litt tørrere konvekst parti og iht. NiN dominerer kalkfattig tørring med klart hevdpreg (T32-C-12), ellers finnes kalkfattig eng med klart hevdpreg (T32-C-2). Enga er i bruk og beites av sau.

Litle Smoldalen (NINFP2110020848). Gammel lågurtospeskog. 2,2 daa. Svært høy kvalitet. Gammelt ospenholt med en del grove osp (over 40 cm i brysthøydiameter) og hvor enkelte av ospene har noe sprekkebark (dårlig utvikla). Det er lite død ved i lokaliteten, foruten enkelte greiner som har falt ned. Vegetasjonen er iht. NiN svak bærlyng-lågurtskog (T4-C-6).

Kystlynghei er rødlistet som sterkt truet (EN), mens naturbeitemark som ligger under semi-naturlig eng er rødlistet som sårbar (VU) (Artsdatabanken 2018). Av rødlistede arter er det kun registrert gråspurv (NT – nær truet) og ål (EN – sterkt truet) i Holmetjørna (Artsdatabanken 2021). Muligens kan rødlistearten klokkesøte (VU) forekomme på myrene og i den fuktige kystlyngheia på Gumpefjell. Denne arten finnes i flere av heiene i samme høydelag i området. Heia på Gumpefjell ble undersøkt på en tid på året hvor klokkesøte er vanskelige å få øye på, og dersom man skal se etter klokkesøte spesifikt bør dette gjøres på seinsommeren når den blomstrer. Fremmedarten sitkagran (SE – svært høy risiko på fremmedartslista fra 2018 (Artsdatabanken 2018a)) finnes i området, både som bestander men også som oppslag av frøplanter.

Figur 2. Flybilder med avgrensning av naturtypelokalitet(er) som er avgrenset innenfor eiendommen. Nedre med gården og innmarka. Kun kulturbetingete naturtyper omhandles i skjøtelsplanen, og skoglokaliteten Little Smoldalen er ikke videre omtalt. Lokaliteten med kystlynghei (Holmetjørna) fortsetter utenfor prosjektgrensen.

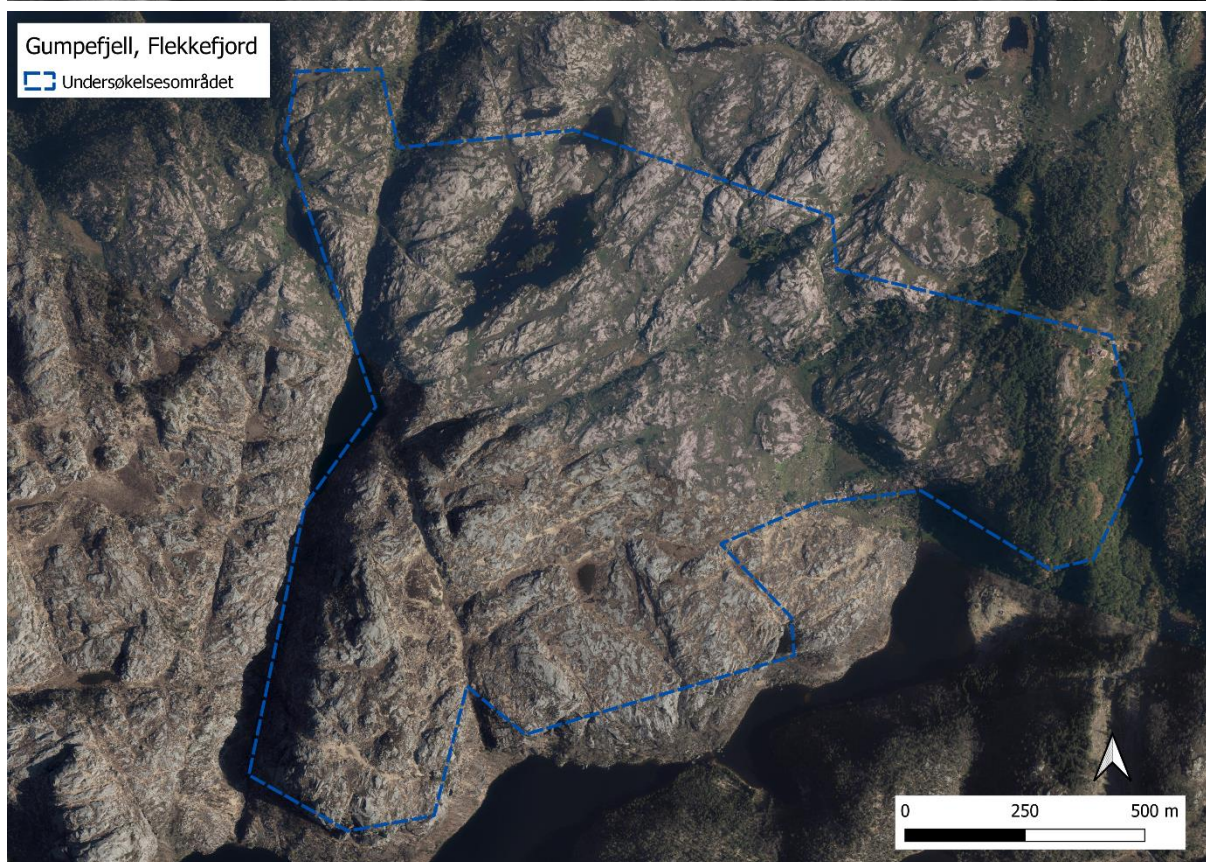
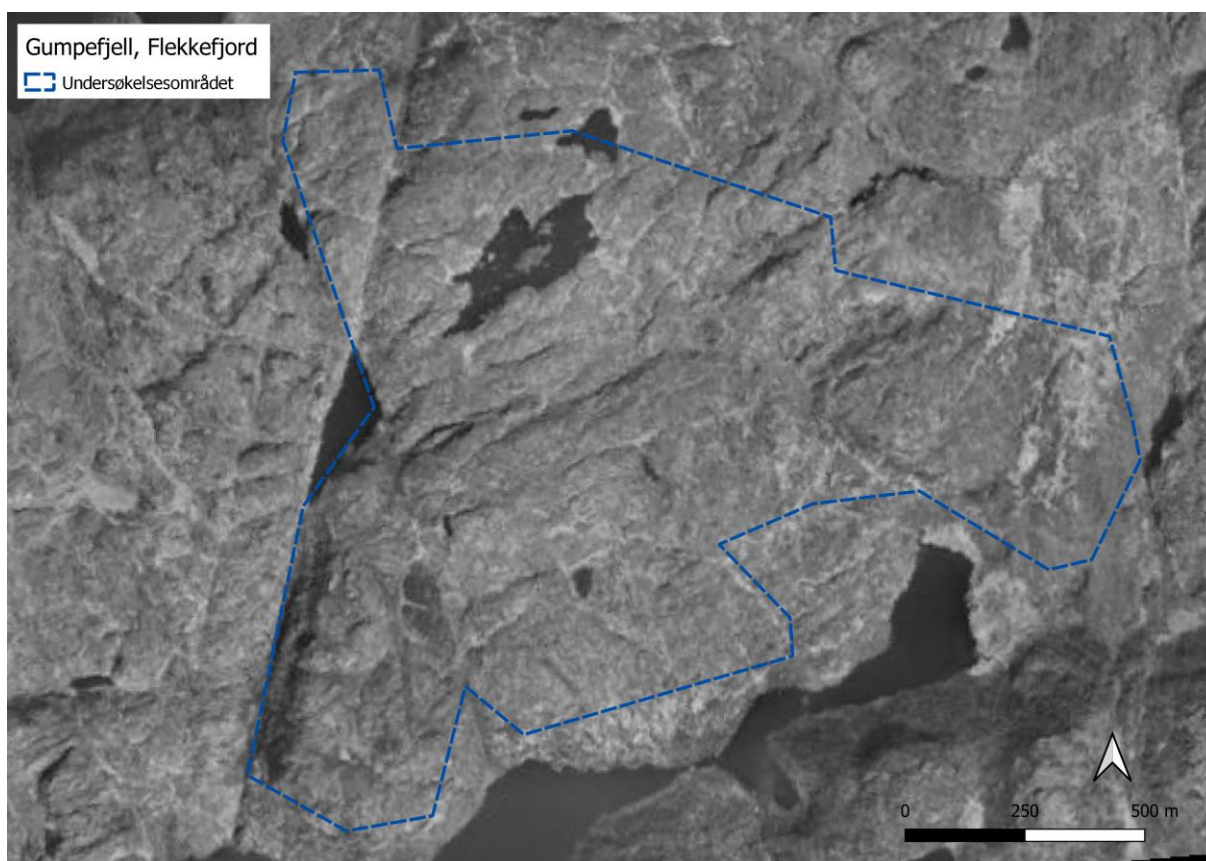
Tidligere og nåværende bruk

Store områder med høytliggende lyngheier finnes på indre Jæren og videre i indre Agder. Disse heiene har vært beitet og svidd, men de har også vært svært viktige for høysanking og utmarksslått. De utgjør derfor sannsynligvis en mellomting mellom de typiske kystlyngheiene og kulturmarkstyper basert på slått (Miljødirektoratet 2013). Dette bekreftes av Rune Staddeland å også gjelde for heiene på Gumpefjell, hvor det er den allsidige bruken av heia som har formet den. Det ble tidligere både svidd og slått, og i myrene ble det tatt ut torv. De eldre svidde litt areal hvert år på Gumpefjell, både på denne eiendommen og naboeiendommen mot nordøst. Kulturminner som gamle steingjerder og hustuffer og vegetasjonen som fremdeles bærer tydelig preg av langvarig hevd, viser at lyngheia på Gumpefjell har en historisk bruk.

Grunneier har ca. 20 vinterfôra gammelnorsk spælsau, og på sommeren med lammene går det ca. 50 sau og beiter på heia i utmarka. Beitearealene på innmarka ved gården er blitt svidd jevnlig i tillegg til at de er beitet de siste årene. Sauene til Staddeland beiter på innmarka under lamminga. Dalasauene til naboene kommer noen ganger over til Gumpefjell sommerstid og de bidrar nok noe til nedbeitinga av innmarka. Nabobonden svidde tidligere alt av areal på heia ved Gumpefjell hvert 2-4 år, inkludert hele heia innenfor dette undersøkelsesområde (gnr. bnr. 49/2). De siste årene er ikke like mye areal blitt svidd, kun 100-300 daa om gangen på denne eiendommen (gnr. bnr. 49/2), hvor det er fokusert på å svi arealer nærme gården.

Etter en større brann for ca. 7 år siden vokste det i starten opp mye gras og det var lite lyng, men etter hvert har det kommet mer og mer lyng (Rune Staddeland pers. medd.). Snøen blåser av på heia og området har potensiale for å bli brukt som vinterbeite, særlig nå når lyngen er på vei tilbake igjen. Sauene går foreløpig ikke og beiter på heia vinterstid, det er heller valgt å ha dem på gården om vinteren.

Det er brukt en del tid på å fjerne sitkagran og annen skog rundt gården for å få tilbake kulturlandskapet i nærheten av gården. I 2021 ble det fjernet 1000 småplanter av sitkagran, det er tatt mest rundt gården, men også en del på heiene nærmest gården.

Figur 3. Øvre: Gumpefjell i 1967. Nedre: Gumpefjell i nåtid. Området har vært så å si treløst de siste 50 årene, og det var nok treløst før det også som følge av langvarig skjøtsel. Kilde: Norge i bilder.

Påvirkning og tilstand

Utmarka med kystlyngheia har vært brent og beitet i mange generasjoner og består i 2022 av en mosaikk av lyng, gress og fjell og er så å si uten trær. Foruten noen mindre tregrupper i skråninger, noe oppslag av bjørk, samt enkelttrær av bjørk og furu, er det kun på den lille øya ute i Holmetjørna at det er mye trær, og denne øya viser referansetilstanden for vegetasjonen i området og hvordan det ville sett ut uten den langvarige hevden (Rune Staddeland pers. medd.).

Store deler av kystlyngheia har i dag ikke tydelige spor etter beting av husdyr, og dette skyldes et lavt antall beitedyr i forhold til størrelsen på arealene. Det var en større brann i området for ca. 7 år siden (Rune Staddeland pers. medd.), noe som kan være årsaken til at kystlyngheia er såpass åpen og treløs, og har mindre partier som ser ut til å være skjøttet med sviing. Lyngen på heia er likevel stort sett ganske grov, hvor lyng i degenereringsfasen dominerer. Flekkvis finnes noe lyng i byggefase. Muligens kan de store mengdene med blåtopp skyldes lavt beitetrykk etter brannen, men det er generelt mye blåtopp både i skogen og på heiene i denne regionen. Dette skyldes en rekke faktorer, men kan blant annet være et resultat av artens respons på langtransportert nitrogen som har kommet med nedbøren. Blåtopp er heller ingen særlig populær beiteplante, noe som gjør at arten settes igjen på beite. Det ble observert enkelttrær av furu og eik med brannspor.

Sitkagran har klart å frø seg og vokse opp til småplanter på heia, men foreløpig er spredningen relativt liten. Det er lite behov for rydding av trær og kratt i kystlyngheia og de holtene som står igjen er viktige leplasser for beitedyra og bør få bli værende, men sitkagran og norsk gran bør ryddes. Beitemarken er intakt og blir godt nedbeitet av sau.

3.2 Driftsbeskrivelse

DATO FOR UTARBEIDING AV DRIFTSBESKRIVELSE: 25.02.2022

BESKRIV DAGENS BEITE (EVT. TEGN INN PÅ KART):

Dyra går fritt rundt på hele beitet/eiendommen, både innmarka og utmarka. På innmarka er det naturbeitemark og mer gjødsla beitemark som svis hver vår for å bedre beitet. I utmarka er det kystlyngheia med både en del lyng og en del gras. Dyra er på innmarka hovedsakelig under lammingen, og beiter på heia sommerstid og høsten. På vinteren er dyra på gården og fôra med rundballer.

HVOR MANGE DYR BEITER PÅ DE ULIKE BEITEOMRÅDENE:

Det er ca. 20 vinterfôra gammelnorsk spælsau, dvs. rundt 50 stk med lammene sommerstid. Disse beiter som beskrevet over.

BESKRIV NÅVÆRENDE OPPLEGG FOR SVIING (HVA HAR DU SVIDD, NÅR BLE DET SVIDD, EV. TEGN INN PÅ KART):

Nå svises det rundt 100-300 daa på innmarka, dette inkluderer også areal på naboeiendommen.

Det er ikke svidd i kystlyngheia siden den store brannen for 7 år siden.

HAR DU GJORT ANDRE SKJØTSELSTILTAK ENN BEITING OG SVIING:

Det er blitt ryddet en del trær rundt gården de siste årene, og det er fjernet en del sitkagran (både renninger og trær), særlig rundt gården, men også ute på heia.

VET DU HVORDAN OMRÅDET HAR VÆRT SKJØTTET TIDLIGERE (BEITING, LYNGSLÅTT, SVIING ELLER ANNET)?

Tidligere har heia blitt skjøttet med en kombinasjon av slått og lyngsviing, og dette er i hvert fall gjort siden 1600-1700-tallet.

ER DET NOE MED DAGENS SKJØTSEL (ANTALL DYR, KVALITET PÅ BEITEOMRÅDENE) DU MENER BØR ENDRES?

Sauene har ganske store beitearealer og beitetrykket blir derfor noe lavt i utmarka. På innmarka er nedbeitingen god.

MÅ SKJØTSELEN TILPASSES SPESIELLE VERDIER I OMRÅDET (SJELDNE ARTER, PROBLEMARTER, KULTURMINNER, VERN ETC.)?

Passe på at sitkagran ikke sprer seg videre/får bedre vilkår ifm. lyngsviing. Ikke brenne for tett innpå kulturminner som kvernhus og gamle steingjerder.

BESKRIV RUTINER FOR TILSYN OG SANKING:

Under lamminga er sauene på innmarka på gården og de er også på gården vinterstid. Ellers er de ute på heia.

BESKRIV TILGANG TIL LY PÅ BEITE:

Det er flere større/mindre skogholt som sauene kan søke ly i.

BESKRIV RUTINER FOR EVENTUELL NØDFØRING OG PLASSERING AV FØRPLASS: -

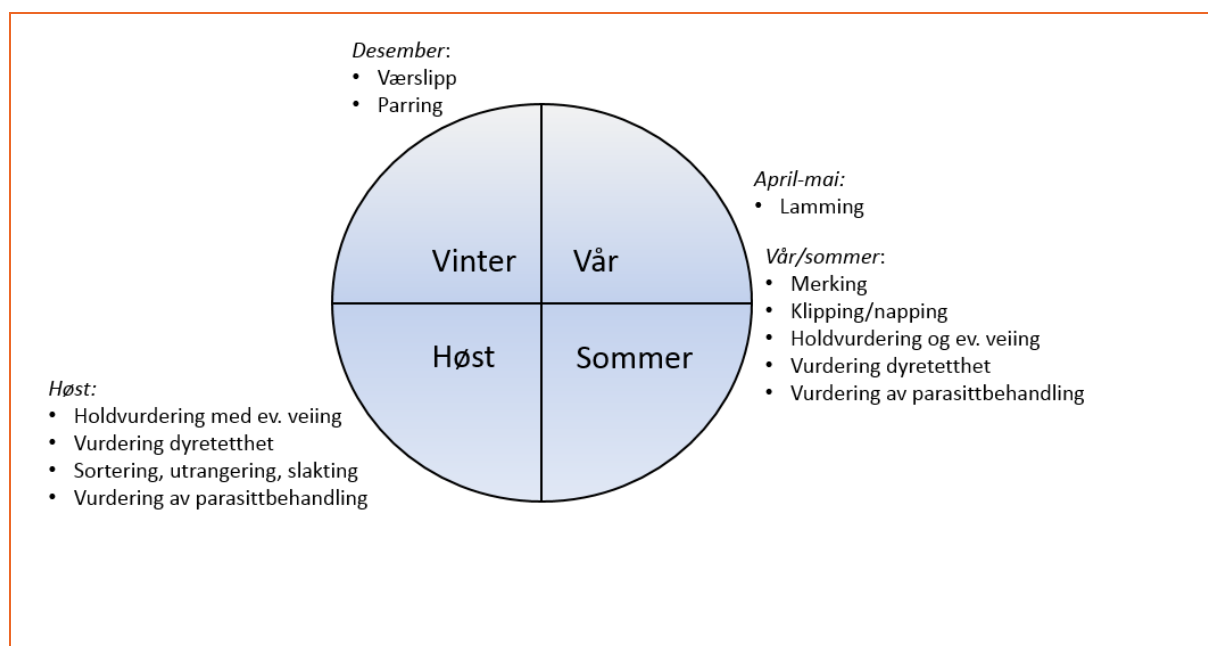
BESKRIV VANNTILGANG TIL DYRA PÅ BEITE:

Det er noen mindre tjern og bekker, samt det litt større vannet Holmetjørna som dyrene kan bruke som vannkilde på heia. Ved gården var det tidligere et vannspeil i Litle Smoldalen som grunneier har tenkt til å restaurere/få fram igjen slik at dyra også har en god vannkilde i nærheten av gården. Men vanntilgangen her er ikke noe problem så sant tjern og bekker ikke bunnfryser om vinteren.

RELEVANTE TILLATELSER FRA MATTILSYNET (FOR EKSEMPEL DISPENSASJON TIL «UTEGANG UTEN TJENLIG OPPHOLDSROM»):

Dyra er ved gården vinterstid.

DRIFTEN GJENNOM ÅRET – LEGG TIL AKTIVITETER:

4 Skjøtselsplan for Gumpefjell

4.1 Mål for skjøtsel

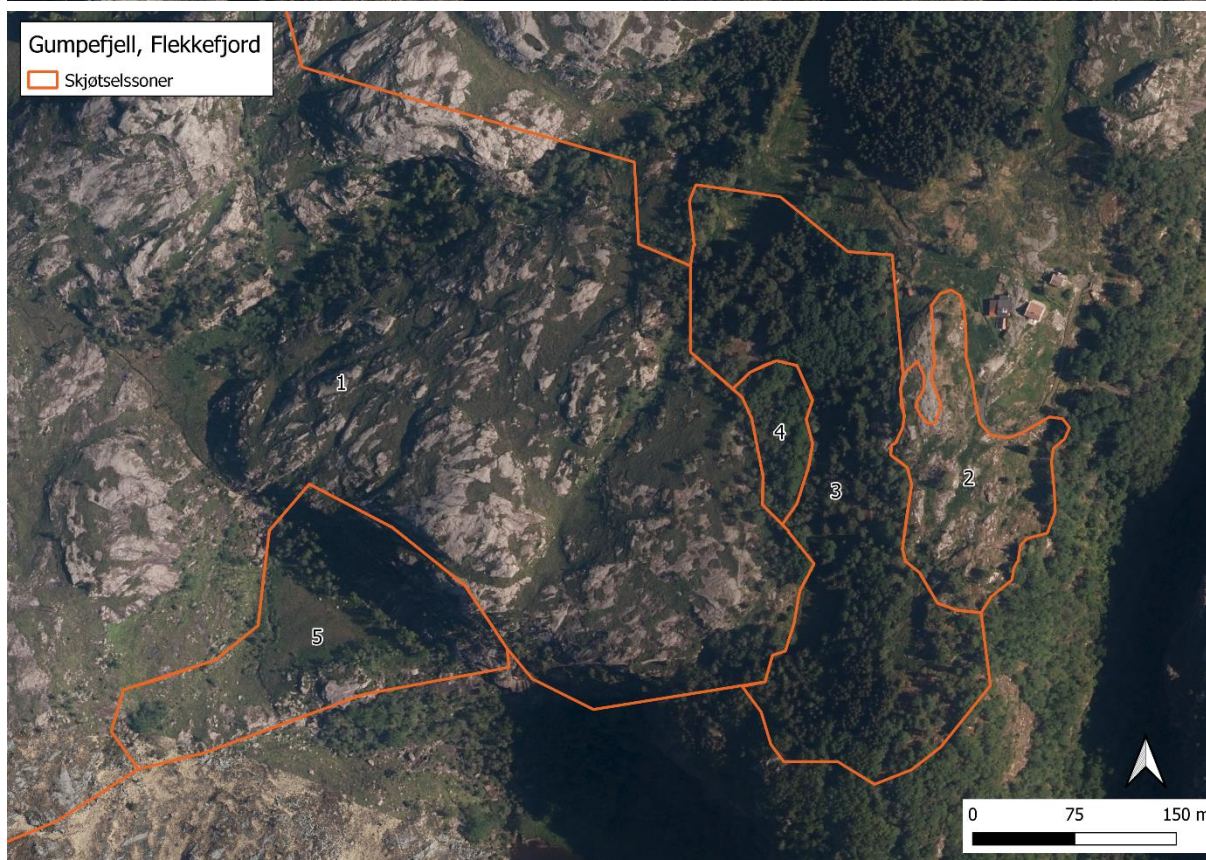
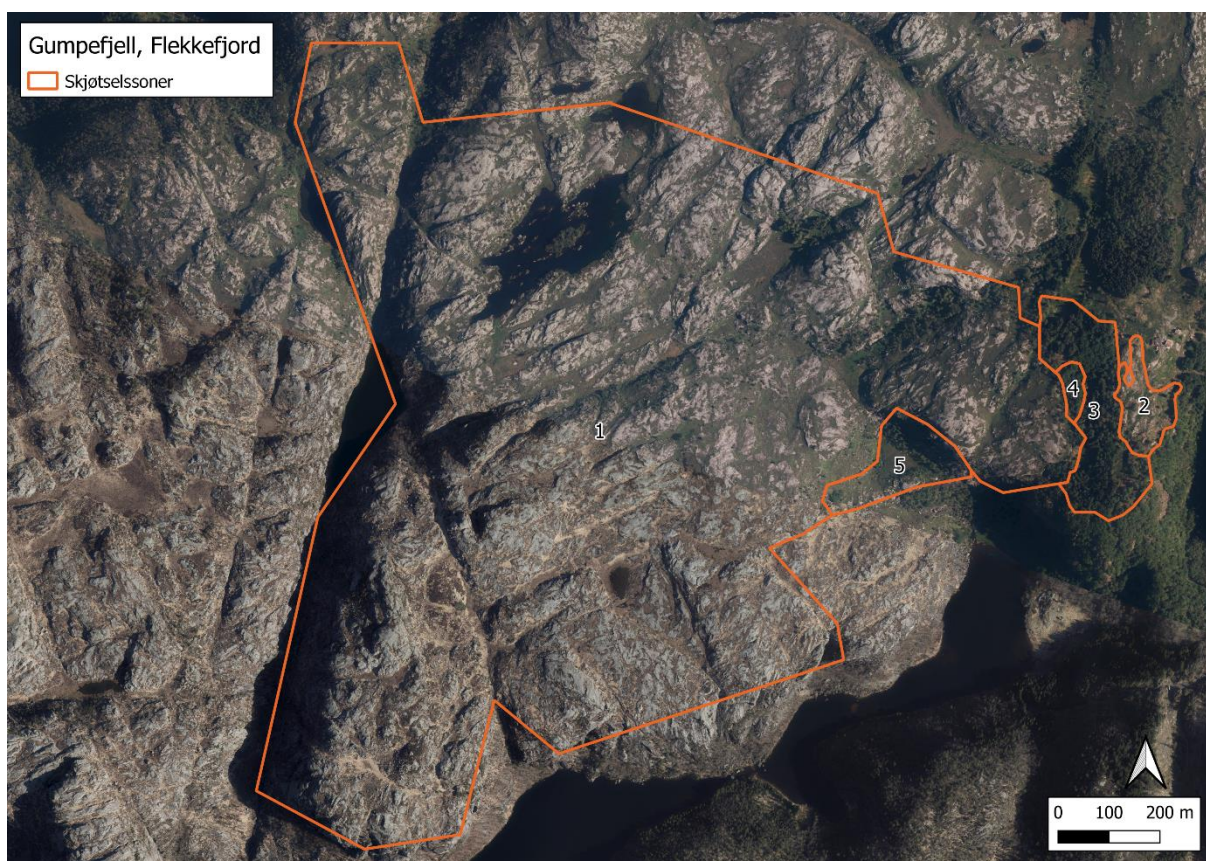
SKJØTSELSPLAN			
LOKALITETESNR. I NATURBASE / VERDI DN13:			
Naturbeitemark – Gumpefjell (NINFP2110020846) – C			
Kystlynghei – Holmetjørna (NINFP2110020839) – B			
DATO UTARBEIDING AV 1. SKJØTSELSPLAN: 24.02.2022			
DATO REVIDERING:			
DATO BEFARING (1.SKJ.PL.): 24.06.2021			
DATO BEFARING (REVIDERING):			
KONTAKT MED GRUNNEIER/BRUKER (TELEFON, BEFARING, EPOST MM):			
Telefonkontakt med grunneier før befaring og kontakt på befaringen i juni. Telefonkontakt ifm. utarbeidelse av skjøtselsplan.			
1.SKJØTSELSPLAN UTFORMET AV: Maria K. Hertzberg og Solfrid Helene Lien Langmo			FIRMA:
REVIDERT UTGAVE UTFORMET AV:			Biofokus
UTM SONE LOKALITET(ER):	NORD:	ØST:	GNR./BNR.:
Naturbeitemark – 32 W	6464353	354562	49/2
Kystlynghei – 32 W	6464317	353540	49/2
NÅVÆRENDE AREAL PÅ SKJØTSELSPLAN-/NATURBASE LOKALITET:			AREAL (ETTER EVENTUELL RESTAURERING):
Naturbeitemark (NINFP2110020846) – 3,2 daa			Naturbeitemark – 3,2 daa
Kystlynghei (NINFP2110020839) – 1 257 daa			Kystlynghei – 1 257 daa
DEL AV VERNEOMRÅDE:			HVILKET VERN:

nei	-
FINNES DET SÆRSKILTE SKJØTSELSHENSYN I OMRÅDET, HVILKE: Det er ingen registrerte kulturminner i området, men det finnes flere gamle steingjerder og rester etter et gammelt kvernhus ved Holmetjørna samt gamle tufter i Litle Botna som det bør tas hensyn til. Det er ikke registrert hubro i området, og det er heller ikke registrert andre truede eller sårbare arter unntatt offentligheten tett på dette området (Per Ketil Omholt pers. medd.). Dersom man oppdager at hubro hekker i området, eller andre truede/sårbare arter, må skjøtselen med lyngsviing tilpasses slik at den ikke går på bekostning av disse artene. Blant annet hubroen drar fordel av skjøtsel, men er sårbar for forstyrrelser, og lyngsviing bør foregå utenfor etableringstiden/hekketiden i de områdene som er nært inntil eventuell reirplass. For hubro vil dette si å flytte lyngsviing til sein høst eller tidlig vinter (november-januar). For å unngå unødvendige forstyrrelser for hubro skal lyngsviing være avsluttet før nyttår i sør og før utgangen av januar i nord (Thorvaldsen og Velle 2017).	
MÅL	
HOVEDMÅL FOR LOKALITETEN(E): Holde i hevd og videreutvikle et verdifullt kystlynghei- og beitelandskap med tilhørende naturtyper og arts mangfold gjennom aktiv skjøtsel.	
KONKRETE DELMÅL: Rydde frem gamle steinmurer/steingjerder og opprettholde synligheten av kulturminner i kystlyngheia og rundt gården.	
EVENTUELLE SPESIFIKKE MÅL FOR DELOMRÅDER: Eksisterende kystlynghei (sone 1) skal være funksjonell som kystlynghei, med god balanse mellom lyng og gress, og en mosaikk av lyng i ulike utviklingsfaser. Kystlyngheia skal være fri for sitkagran og mengden blåtopp skal reduseres. Naturbeitemarken (sone 2) skal fortsatt holdes åpen med gras- og urtedominans. Skogen vest for gården (sone 3) skal være fri for sitkagran. Ospeholtet (sone 4) skal opprettholdes som skog med fri utvikling. Eikene med hustufter (sone 5) skal opprettholdes.	
TILSTANDSMÅL FOR ENKELTE AV ARTENE: Kystlyngheien skal ha fortsatt økende utbredelse av lyng. Dominansen av blåtopp skal reduseres på lang sikt. Dette er en dårlig beiteplante.	

Naturbeitemarken skal ha en urterik og lavvokst engflora med gode bestander av arter som blåklukke, hårsveve, tepperot, legeveronika, kystmaure og bakkefrytle. Artene skal kunne spre seg utover større arealer i sone 2 på sikt.

MÅL FOR BEKJEMPELSE AV PROBLEMARTER/GJENGROING:

Langsiktig mål om å få fjernet plantefelter med sitkagran, og fjerne frøplanter av sitkagran som finnes spredt på heia (sone 1 og sone 3).

Figur 4. Skjøtselssoner innenfor gnr.bnr. 49/2. Sone 1 – kystlynghei; sone 2 – naturbeitemark og potensielt utvidelsesareal; sone 3 – skog med noen bestander av sitkagran; sone 4 – gammelt ospenholt; sone 5 – område med flere gamle eiker og tuft fra seterskjul e.l. Nedre er nærbilde av sone 2-5, samt østre deler av sone 1.

4.2 Planlagte skjøtselstiltak

Det er avgrenset 4 skjøtselssoner på eiendommen (Figur 4):

- **Sone 1** (1 257 daa, ikke inkludert myrer og vann, men berg inngår) er åpen kystlynghei uten noe særlig med trær og busker. Lyngheia har mest gammel lyng og noe lyng i byggefase og det vil derfor være behov for mer systematisk lyngsviing. Det bør også fjernes frøplanter og bestander av sitkagran innenfor sonen.
- **Sone 2** (3,2 daa) er en beitemark som henger sammen med resten av det åpne arealet på innmarka. Kun deler av arealet er regnet å ha naturtypekvaliteter, men dersom mer ekstensiv skjøtsel innføres i hele sonen vil resterende areal kunne utvikle naturtypekvaliteter. Denne sonen beites godt ned av sau og videre skjøtsel uten gjødsling og bruk av beitepusser er aktuelt.
- **Sone 3** (49 daa) er et større skogholt, hvor det også er noen bestander med sitkagran. Delvis finnes også tidligere kulturmark innenfor denne sonen, men uten naturtypeverdi. Her er det behov for å fjerne sitkagran, og man kan også åpne opp rundt gamle steinmurer og kulturmarkene.
- **Sone 4** (4,2 daa) er et gammelt ospeholt som ikke trenger noen form for skjøtsel.
- **Sone 5** (44 daa) er et felt med flere gamle eiker (største med omkrets på 150 cm, ikke synlig hul), samt gamle tufter etter seterskjul/sommerfjøs. Området trenger ikke skjøtsel og skal ikke svies. Særlig viktig å ikke svi eikene.

Beiterelaterte tiltak

BESKRIVELSE AV PLANLAGTE SKJØTSELSTILTAK, BEITING:

Kystlyngheien – Det er her en del arealer med myr i tillegg til relativt grasrik kystlynghei, og det er også en del berg i dagen. I følge villsauboka (Buer 2011) anbefales det 10 daa godt lyngbeite per vinterfôra sau, men dette gjelder for netto arealer uten bart fjell. Med bart fjell inkludert bør en regne ca. 15-20 daa per vinterfôra sau. Kystlyngheia er på ca. 1 257 daa (ekskludert myrer og vann, men inkludert berg i dagen). Sauene beiter selvfølgelig også på arealene utenfor eiendomsgrensen til gnr. bnr. 49/2 og det er foreløpig kun aktuelt med sommerbeite (ca. etter lamming og fram til oktober). Det betyr at dersom det er et ønske om å holde vegetasjonen nede med beiting bør man øke beitetrykket betraktelig i forhold til dagens situasjon hvor det er ca. 50 dyr på sommerbeite. Dette avhenger av hva grunneier har ressurser og kapasitet til. Der det ikke er vinterbeiting, bør beitesesongen starte tidlig om våren og forlenges utover høsten. Anbefalt beitetrykk er ved kun sommerbeite mellom 0,8 og 1,2 morsau (sau + lam) pr. ha. godt skjøttet kystlynghei når det er tatt hensyn til impediment (områder uegnet for beite), dvs. rundt 100-150 morsau innenfor kystlyngheia på gnr. bnr. 49/2. Ved vinterfôring er tallet lavere, med 60-80 vinterfôra sau (basert på 15-20 daa per sau, uten lam).

Det er en del blåtopp i kystlyngheia og blåtopp er en dårlig beiteplante. Nysvidde tuer om våren kan ha noe beiteverdi om sauene slippes på tidlig nok slik at den kan beite på spirene, på den måten vil man også kunne utarme arten.

Det er flere større/mindre skogholt som sauene kan søke ly i ved dårlig vær. Og det er flere vannkilder inne på heia. Evt. er grunneier interessert i å gjenskape et vannspeil i skogholtet i Litle Smoldalen rett sørvest for gården for at dyrene også skal ha en god vannkilde i nærheten av gården. Litle Smoldalen kan også være et egna sted for tilleggsfôring og utplassering av saltslikkestein, men saltslikkestein kan også plasseres i andre søkk i kystlyngheia. Ved bevisst utplassering av saltslikkesteiner vil en kunne stimulerer sauene til å oppholde seg i visse områder og dermed samle møkka her. På den måten vil en på sikt kunne transportere næring fra blåtoppen i heiene og ut av heiene gjennom sauenes avføring. Plassering av slikkesteiner og steder som velges for tilleggsfôring vil derfor kunne bli avgjørende og vil på sikt kunne bidra til utarming av blåtopp om områdene samtidig svies.

Naturbeitemarken – Nedbeitingen på naturbeitemarken er god. Dyra går over hele området og det er ingen gjerder.

KOSTNADSOVERSIKT	PRIOTITERING (ÅR)	ANTALL DAA OG KOSTNAD PER DAA	KONTROLL (ÅR)
TILTAK BEITING OG TILRETTELEGGING FOR BEITING:	2022		
UTSTYRSBEHOV KNYTTET TIL BEITING OG TILRETTELEGGING FOR BEITING:			
Evt. utstyr som trengs for gjenskaping av vannspeil			

Planer for sviing

BESKRIVELSE AV PLANLAGTE SKJØTSELSTILTAK MED SVIING:

Hvor ofte man kan brenne samme flate avhenger av hvor fort revegeteringen skjer. For å finne ut dette må man følge med på vegetasjonen og rotasjonstiden på lyngen (dvs. fra den spirer til den er så gammel at den må svies på nytt).

Det er vanlig å svi av ca. 5-10 % av arealet (må regne ut areal uten berg og myr) fordelt på flere mindre felter på ca. 10-30 daa. Avhengig av hvor fort lyngen regenerer og hvordan beitedyra beiter betyr det at man kan brenne det samme arealet ca. hvert 15.-20. år. Men hvor ofte man brenner kommer an på spirehastigheten til lyngen. Gumpefjell er høyereliggende og trolig kan det gå lengre tid enn i lavlandet mellom hver gang man brenner det samme området. Brenning skjer ved moden fase av lyngen, dvs. når veksten har stagnert. Fra Miljødirektoratet (2013): «Moden fase (15-25 år). Veksten avtar og skuddene blir kortere. Kraftig øking av vedproduksjonen fører til en tydelig forveding

av stengler og grener. Fôrverdien av planten er mindre. Redusert fordampning fra bakken og et tett mosedekke utvikler seg.»

Det er viktig å ikke brenne for store flater av gangen, ca. 10-30 daa er anbefalt (Miljødirektoratet 2013). På den måten lager man et sjakkmønster med lyng i forskjellige faser og det blir lettere for beitedyra å finne egna fôr til enhver tid, dvs. lyng i ulike stadier (dette gjelder for så vidt mest ved bruk av området både som vinterbeite og sommerbeite). Sviing bør fortrinnsvis skje i striper og flekkvis, snarere enn i sirkler. **Brenninga må skje når bakken er frossen eller våt, men lyngen likevel er så tørr at den lar seg brenne. Dette for å spare røtter og frøbank, men også for å unngå å sette fyr på selve torva. Det er også viktig med gunstig vindretning** for å kunne brenne opp mot vinden. **Slike forhold er ikke alltid til stede, og en vil etter hvert oppdage at det ikke er sikkert en får brent like mye (eller noe som helst) alle år. Om det et år ikke lar seg gjøre å brenne i løpet av vinterhalvåret kan dette gjennomføres et senere år.**

Etter brenning vil det være en for del om vegetasjonsutviklingen innenfor brannflatene registreres og noteres for å kunne anslå regenereringshastigheten til lyngen, for så eventuelt å korrigere tidsperioden mellom hver brenning. Noter gjerne også hvilke urter som etter hvert blir dominerende, samt hvor fort de ulike artene går tilbake. Slik kunnskap er verdifull når en senere skal se på vegetasjonsutviklingen på lokaliteten i et lengre tidsperspektiv. Det kan også lønne seg å ta bilder for dokumentasjon.

Det er lite areal med lyng i pionér- og byggefase på Gumpelfjell, og hele heia (sone 1) er moden for sviing, men kun 5-10 % av arealet kan svies hvert år som tidligere nevnt, dvs. rundt 60-130 daa hvert år fordelt på flere mindre felt. De østvendte liene opp mot Forlongknuten kan være greie å øve seg på, hvor toppen kan brukes for å avgrense brannen og hvor man starter brannen nedenfra. Hvor mye som svies årlig må også tilpasses arbeidskapasitet hos dem som skal utføre brenningen samt tilgang på personell.

Ved Litle Botna er det arealer som ikke bør svies (sone 5). Her er det flere gamle eiker som bør tas vare på, samt tuftene etter seterskjul/sommerfjøs som ligger her. Det kan lønne seg å lage branngater mot arealer som ikke skal svies.

Grunneier bør ha en dialog med kraftselskapet ifm. sviing da en kraftledning går tvers gjennom heia. Hvis man er usikker på sviingen kan man rådføre seg med SNO eller andre med kompetanse, og eventuelt også forsøke å få til et lyngsviingskurs i området om det er flere som er interessert i lyngsviing i området. Blant annet knyttet til en del av heiene i sørlige deler av Rogaland er det holdt slike kurs også tidligere.

Dersom man oppdager hekkende hubro eller andre sårbare/truede arter i området må disse tas hensyn til ifm. sviing.

Det er svært viktig å være oppmerksom på at sitka-/lutzgran som kan spire i store mengder i brannflater i kystlynghei. Hvis dette skjer, må småplantene fjernes etter hvert om de ikke beites.

KOSTNADSOVERSIKT	PRIOTITERING (ÅR)	ANTALL DAA OG KOSTNAD PER DAA	KONTROLL (ÅR)
TILTAK SVIING:			
UTSTYRSBEHOV KNYTTET TIL SVIING: Gassbrenner, brannvifte, nok kompetent personell			

Planlagte restaureringstiltak

Beskrivelse av planlagte restaureringstiltak:

Det er behov for å fjerne sitkagran i kystlyngheien og skogen vest for gården. Dette bør gjøres før lyngsviing i områder som skal svies, og særlig hvis det er planer om å svi store arealer nær plantefeltene. Sitkagran finnes både som bestander og som frøplanter i spredning. Inne ved Bulæga/rett NV for Bulægåsen er det en liten bestand med sitkagran, og det er sitkagran i dalen sør for Hellerknuten, samt i Little Smoldalen. Noen av granbestandene er norsk gran, men heller ikke denne finnes naturlig i området.

Ellers er det foreløpig ikke stort behov for rydding, hverken i kystlyngheien eller naturbeitemarken, men gamle steingjerder i sone 3 kan gjerne ryddes frem. I sone 5 kan man rydde fram de gamle tuftene om det gror til rundt dem, men pass på å ikke hogge de gamle eikene. Blant annet kan storvokst einer her fjernes.

Ved kapasitet, og dersom ønskelig, kan man gradvis ta ut trær i sone 3 for å åpne opp mer og mer rundt de gamle kulturmarkene. Sone 4 skal ha fri utvikling uten hogst, og også skogen i dalsøkket like nord og øst for sone 4 har partier med eldre trær og enkelte biologiske kvaliteter.

KOSTNADSOVERSIKT	PRIOTITERING (ÅR)	ANTALL DAA OG KOSTNAD PER DAA	KONTROLL (ÅR)
SPESIFIKKE RESTAURERINGSTILTAK:	2022		
UTSTYRSBEHOV KNYTTET TIL RYDDING/HOGST/FJERNING AV PROBLEMARTER: Ryddesag, motorsag, vernutstyr m.m.			

Andre planlagte skjøtselstiltak

ANDRE AKTUELLE SKJØTSELSTILTAK

Gjenskape vannspeil i sone 3 for å forbedre vannkilden til dyra når de oppholder seg i nærheten av gården.

KOSTNADSOVERSIKT	PRIOTITERING (ÅR)	ANTALL DAA OG KOSTNAD PER DAA	KONTROLL (ÅR)
TILTAK: Grave ut den gamle dammen. Dette må gjøres vinterstid slik at telen gjør at bakken tåler vekten av gravemaskinen greit. Det er ikke brukt tid i dette prosjektet på å utforme en plan for hvordan dammen skal restaureres.			
UTSTYRSBEHOV			
ANNET: Vil trenge gravemaskin			

4.3 Oppfølging av skjøtelsplanen

OPPFØLGING
NESTE REVIDERING/EVALUERING ÅR: 2031, befaring av biolog og skjøtselsansvarlig for å utveksle erfaringer med foreslått skjøtsel og oppdatere plan for videre skjøtsel.
BEHOV FOR YTTERLIGERE REGISTRERING AV SPESIFIKKE NATURTYPER OG/ELLER ARTSGRUPPER: Ja, bør kartlegge om evt. hubro eller andre sårbare/truede arter finnes innenfor kystlyngheia. Kan også se etter beitemarkssopp i naturbeitemarken på innmarka.
NYLIG GJENNOMFØRTE ELLER PÅBEGYNT TILTAK SOM ER FINANSIERT: -
ANSVAR
PERSON(-ER) SOM HAR ANSVAR FOR Å GJENNOMFØRE TILTAKENE I SKJØTSELSPLANEN: Grunneier Rune Staddeland

5 Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokaliteten

Holmetjørna

SØKBARE EGENSKAPER (FOR NATURBASE)					
NAVN PÅ LOKALITETEN: Holmetjørna		KOMMUNE: Flekkefjord		OMRÅDENR.: -	
ID I NATURBASE: NINFP2110020839		REGISTRERT I FELT AV: Maria K. Hertzberg og Solfrid Helene Lien Langmo		DATO: 24.06.2021	
EVENTUELLE TIDLIGERE REGISTRERINGER (ÅR OG NAVN) OG ANDRE KILDER (SKRIFTLIGE OG MUNTlige): Muntlige kilder: Rune Staddeland				SKJØTSELSAVTALE: INNGÅTT ÅR: 2022 UTLØPER ÅR: 2031	
HOVEDNATURTYPE (% ANDEL FORDELING): Kystlynghei – 100 % TILLEGGSNATURTYPER/MOSAIKK (% ANDEL FORDELING): -			KARTLEGGINGSENHETER ETTER NIN, M1:5000 (% ANDEL FORDELING): Intermediære kystlyngheier 48 % Intermediær bakli-hei 12 % Nakent berg 40 %		
VERDI (A, B, C) / LOKALITETSKVALITET: Verdi B /lokalitetskvalitet høy kvalitet			ANNEN DOKUMENTASJON (BILDER, BELAGTE ARTER M.M.):		
PÅVIRKNINGSFAKTORER (KODELISTE I HÅNDBOK 13, VEDLEGG 11):					
STEDKVALITET		TILSTAND/HEVD		BRUK (NÅ):	
< 20 m		God		Slått	
20-50 m	x	Svak	x	Beite	x
50-100		Ingen		Pløying	
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling	
		Dårlig		Lauving	
				Torvtekt	
				Brenning	x
				Park/hagestell	

LOKALITETSBESKRIVELSE Holmetjørna (NINFP2110020839)
NATURTYPE: Kystlynghei D4
KARTLAGT: 24.06.2021
NØYAKTIGHET: Meget god (5 - 20m)
STØRRELSE: 1 257 daa
SAMLET LOKALITETSKVALITET BASERT PÅ MILJØDIREKTORATETS INSTRUKS: Høy lokalitetskvalitet
TILSTANDSBESKRIVELSE: Lokaliteten har ikke synlig beitetrykk og virker å være i brakkleggingsfase (selv om i bruk) og får derfor moderat på tilstand.
NATURMANGFOLDBESKRIVELSE: Lokaliteten er stor og får derfor stor skår på naturmangfold. Lyngen er stort sett forholdsvis grov, men det er partier med byggefase også. Det er ikke registrert rødlistede arter av karplanter, moser og sopp. Kystlyngheia fortsetter utenfor prosjektgrensen.
VERDI ETTER DN-HÅNDBOK 13: Viktig (B-verdi)
VERDIVURDERING BASERT PÅ DN-HÅNDBOK 13: Etter faktaark for kystlynghei fra 2015 oppnår lokaliteten høy vekt på areal (godt over 1000 daa kalkfattig kystlynghei) og lav-middels vekt på tilstand da lokaliteten er lite gjengrodd og med noe lyng i byggefase, men med mest gammel lyng. Lokaliteten beites, men beitetrykket virker å være noe lavt. Det er noe sitkagran innenfor lyngheia, men påvirkningen er foreløpig svak. Det er ikke registrert noen rødlistede arter som er tilknyttet kystlynghei i lokaliteten. Lokaliteten gis foreløpig verdi viktig (B-verdi). Lokaliteten er i grenseland til svært viktig da det her er snakk om et ganske stort område med åpen kystlynghei, men lyngen er i hovedsak gammel og har ikke vært hevdet med systematisk lyngsviing på en stund. Verdien kan styrkes ytterligere gjennom videre målrettet restaurering og skjøtsel.

Gumpefjell

SØKBARE EGENSKAPER (FOR NATURBASE)		
NAVN PÅ LOKALITETEN: Gumpefjell	KOMMUNE: Flekkefjord	OMRÅDENR.: -
ID I NATURBASE: NINFP2110020846	REGISTRERT I FELT AV: Maria K. Hertzberg og Solfrid Helene Lien Langmo	DATO: 24.06.2021
EVENTUELLE TIDLIGERE REGISTRERINGER (ÅR OG NAVN) OG ANDRE KILDER (SKRIFTLIGE OG MUNTlige): Muntlige kilder: Rune Staddeland		SKJØTSELSAVTALE: INNGÅTT ÅR: 2022 UTLØPER ÅR: 2031
HOVEDNATURTYPE (% ANDEL FORDELING):		KARTLEGGINGSENHETER ETTER NIN, M1:5000 (% ANDEL FORDELING):

LOKALITETSBESKRIVELSE Gumpefjell (NINFP2110020846)
NATURTYPE: Naturbeitemark D2.2
KARTLAGT: 24.06.2021
NØYAKTIGHET: Meget god (5 - 20m)
STØRRELSE: 3,2 daa
SAMLET LOKALITETSKVALITET BASERT PÅ MILJØDIREKTORATETS INSTRUKS: Moderat lokalitetskvalitet
TILSTANDSBESKRIVELSE: Tilstand er vurdert til god da lokaliteten består av intakt naturbeitemark på skrinne bergknauser. Den er uten registrerte fremmedarter eller spor etter gjødsling med kunstgjødsel eller husdyrgjødsel.
NATURMANGFOLDBESKRIVELSE: Naturmangfold er moderat på grunn av innslag av to kartleggingsenheter. Lokaliteten er ellers liten, godt under 8 daa, med få registrerte habitatspesifikke arter og uten registrerte rødlistearter av karplanter, moser, lav og sopp verken nå eller tidligere. Av arter dominerer blant annet finnskjegg, blåklokke og gulaks. Mange tørre knauser knauser med småsyre inngår. Enga er ikke undersøkt for beitemarksopp.
VERDI ETTER DN-HÅNDBOK 13: lokalt viktig (C-verdi)

VERDIVURDERING BASERT PÅ DN-HÅNDBOK 13: Etter faktaark for naturbeitemark i fra 2018 oppnår lokaliteten høy vekt på areal (over 2 daa), lav vekt på artsmangfold og rødlistede arter da det er få kjennetegnende arter i enga og det er foreløpig ikke registrert rødlistede arter. På tilstand får lokaliteten middels til høy vekt. Lokaliteten er i bruk og beites av sau og det er ikke tegn til gjengroing, men artsmangfoldet gjenspeiler svake spor etter gjødsling. Hevden er ekstensiv og med svake spor etter intensiv hevd. Det er ikke registrert forekomster av fremmede arter. Da enga er forholdsvis triviell og med få kjennetegnede arter og foreløpig ingen rødlistede arter, gis den lokal verdi (C-verdi).

6 Kilder

- Artsdatabanken. 2018a. Fremmedartslista 2018. <https://www.artsdatabanken.no/fremmedartslista2018>
- Artsdatabanken. 2018b. Norsk rødliste for Naturtyper 2018. <https://www.artsdatabanken.no/rodlistefornaturtyper>
- Artsdatabanken. 2021. Norsk rødliste for arter 2021. <https://artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/>
- Artsdatabanken og GBIF Norge. 2022. Artskart - internettportal for artssøk. <http://artskart.artsdatabanken.no/>
- Buer, H. 2011. Villsauboka (3. utg.). Selja Forlag
- Direktoratet for Naturforvaltning. 2007. Kartlegging av naturtyper - verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13. 2. utgave 2006 (oppdatert 2007). DN-håndbok 13. https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/dirnat2/attachment/54/handbok-13-080408_low.pdf
- Miljødirektoratet. 2013. Kystlyngheiene i Norge - kunnskapsstatus og beskrivelse av 23 referanseområder. Rapport M23-2013. [m23.pdf \(miljodirektoratet.no\)](https://www.miljodirektoratet.no/m23.pdf)
- Miljødirektoratet. 2015. Veileder for kartlegging, verdisetting og forvaltning av naturtyper på land og i ferskvann. Utkast til faktaark 2015 – Kulturmark. Versjon 7. august 2015. <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/alle-tema/naturkartlegging/okologisk-grunnkart/faktaark---kulturmark.pdf>
- Miljødirektoratet. 2021. Kartleggingsinstruks - Kartlegging av terrestriske naturtyper etter NiN2. M-1930., s.374. <https://www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/2021/februar-2021/kartleggingsinstruks--kartlegging-av-terrestriske-naturtyper-etter-nin2/>
- Miljødirektoratet. 2022. Naturbase. <http://kart.naturbase.no/>
- Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge. Vegetasjon. Statens Kartverk, Hønefoss.
- NGU. 2022a. Interaktivt berggrunnskart fra Norges geologiske undersøkelser sin digitale karttjeneste. <https://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>
- NGU. 2022b. Interaktivt løsmassekart fra Norges geologiske undersøkelser sin digitale karttjeneste. http://geo.ngu.no/kart/losmasse_mobil/
- Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L. og Kvamme, M. Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. 1999. <https://www.miljodirektoratet.no/publikasjoner/publikasjoner-fra-dirnat/annet/skjotselsboka/>
- Thorvaldsen, P. og Velle L. G. 2017. Hvordan skjøtte kystlynghei for hubro. NIBIO POP, 3(28)2017. s.4 https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmlui/bitstream/handle/11250/2484701/NIBIO_POP_2017_3_28.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Riksantikvaren. 2022. Kart kulturminnesøk. <https://www.kulturminnesok.no/>

Muntlige kilder:

Rune Staddeland – Grunneier på Gumpelfjell
Per Ketil Omholt – Faggruppelider art, Statsforvalteren i Agder

Vedlegg

Bilder

Figur 5. Øvre: Naturbeitemarken. UTM sone 32 Ø 354560 N 6464382, sett mot vest. Nedre: Kystlyngheias nordlige deler sett mot vest fra heia nord for Little Botna. UTM sone 32 Ø 354146 N 6464353. Foto: Maria K. Hertzberg.

Figur 6. Øvre venstre: Rester etter gammelt kvernhus ved Holmetjørna, UTM sone 32 Ø 353641 N 6464588. Øvre høyre: Rester etter gamle steingjerder finnes flere steder i kystlyngheia. Nedre: Lyngheia har en mosaikk av lyng og gras. Inne ved Bulæga og Bulægåsen er det et lite bestand med sitkagran. UTM sone 32 Ø 353727 N 6464407, sett mot NØ. Foto: Maria K. Hertzberg.

Figur 7. Spirende lyng finnes i mindre partier. Foto: Maria K. Hertzberg.

Figur 9. 32 W Ø 354081 N6464507. I dalen sør for Bulægåsen står en del furuskog hvor det har brent. Om det er planer om mer systematisk sviing her, bør skogen fjernes før det brennes, med tanke på å unngå ukontrollert spredning av brannen, særlig med tanke på at gården bare ligger noen hundre meter mot sørøst. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo.

Figur 8. 32 W Ø353688 N 6464010. Lyngheiene rundt Holmtjørna er vidstrakte. Her et parti sett fra sør mot nord. Til venstre i bildet skimtes Steintjødn. I bakgrunnen skimtes vindturbinene i Tellenes Vindpark i Lund i Rogaland. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo.

Figur 10. 32 W Ø353217 N 6463971. Liene øst for Forlongknuten har eldre lyng, begynnende oppslag av ung furu, og er egna for å øve seg på å brenne av kontrollerte arealer fra dalbunnen og opp mot åsryggen. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo.

Figur 11. Helt vest i området med utsikt fra Forlongknuten ned Skitingsdalen mot Botnevatnet. Det er grunn til å tro at en brann vil stoppe her og ikke spre seg over dalen. Som en ser, fortsetter den samme heitypen vestover mot Grønåse, men med høyere innslag av ungsog. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo.

Figur 12. 32 W Ø354002 N6464152. I Little Botna ligger tufter (nederst) av sommerfjøs, seterhus eller lignende. Her står en del eiketrær (øverst). Flere av dem er skadet av siste brann. De som er igjen kan med fordel få vokse seg store og ikke brennes på et senere tidspunkt. Einer og andre busker i hustuftene kan ryddes fram så de kommer bedre til syne. Foto. Solfrid Helene Lien Langmo.

Figur 13. 32 W Ø353101 N6463963. Utsikt fra Forlongknuten mot hhv nordøst og gården Gumpefjell øverst, og mot sørøst og Kvanvik nederst. På begge bildene kan en tydelig se hva brenning og beite har gjort med landskapet om en sammenligner med heiene rundt i samme høydelag, som for lengst er dominert av skog. På øverste bilde kan en også se at det treløse landskapet fortsetter mot nordøst i regning Allestad, hvor det også er og har vært en tradisjon for å svi lyng. Foto: Solfrid Helene Lien Langmo.

Artsliste

Tabell 1: Artsliste for lokalitet Holmetjørna (kystlyngheien), basert på feltkartlegging 24.06.2021 og eksport fra Artskart 02.03.2022 (Artsdatabanken og GBIF Norge 2022).

Artsgruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Kategori	Seneste funn
Karplanter	<i>Arctostaphylos uva-ursi</i>	Melbær	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Atocion rupestre</i>	Småsmelle	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Betula pubescebs</i>	Bjørk	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Calluna vulgaris</i>	Røsslyng	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Carex echinata</i>	Stjernestarr	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Carex panicea</i>	Kornstarr	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Dactylorhiza maculata</i> subsp. <i>maculata</i>	Flekkmarihand	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Drosera anglica</i>	Smalsoldogg	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Drosera rotundifolia</i>	Rundsoldogg	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Erica tetralix</i>	Klokkelyng	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Eriophorum angustifolium</i>	Duskull	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Eriophorum vaginatum</i>	Torvull	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Festuca ovina</i>	Sauesvingel	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Frangula alnus</i>	Trollhegg	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Juniperus communis</i>	Einer	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Molinia caerulea</i>	Blåtopp	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Myrica gale</i>	Pors	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Narthecium ossifragum</i>	Rome	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Picea sitchensis</i>	Sitkagran	SE	24.06.2021
Karplanter	<i>Pinus sylvestris</i>	Furu	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Polygala serpyllifolia</i>	Heiblåfjær	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Potentilla erecta</i>	Tepperot	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Pteridium aquilinum</i>	Einstape	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Salix repens repens</i>	Krypvier	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Sorbus aucuparia</i>	Rogn	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Trichophorum cespitosum</i>	Bjørneskjegg	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Vaccinium myrtillus</i>	Blåbær	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Vaccinium uliginosum</i>	Blokkebær	LC	24.06.2021
Fugler	<i>Bombycilla garrulus</i>	Sidensvans	LC	20.10.1970

Fugler	<i>Cyanistes caeruleus</i>	Blåmeis	LC	27.01.2019
Fugler	<i>Erithacus rubecula</i>	Rødstrupe	LC	27.01.2019
Fugler	<i>Parus major</i>	Kjøttmeis	LC	27.01.2019
Fugler	<i>Passer domesticus</i>	Gråspurv	NT	27.01.2019
Fugler	<i>Pica pica</i>	Skjære	LC	27.01.2019
Fugler	<i>Turdus merula</i>	Svarttrost	LC	27.01.2019
Fisker	<i>Anguilla anguilla</i>	Ål	EN	01.07.1994
Fisker	<i>Salmo trutta</i>	Ørret	LC	01.07.1994

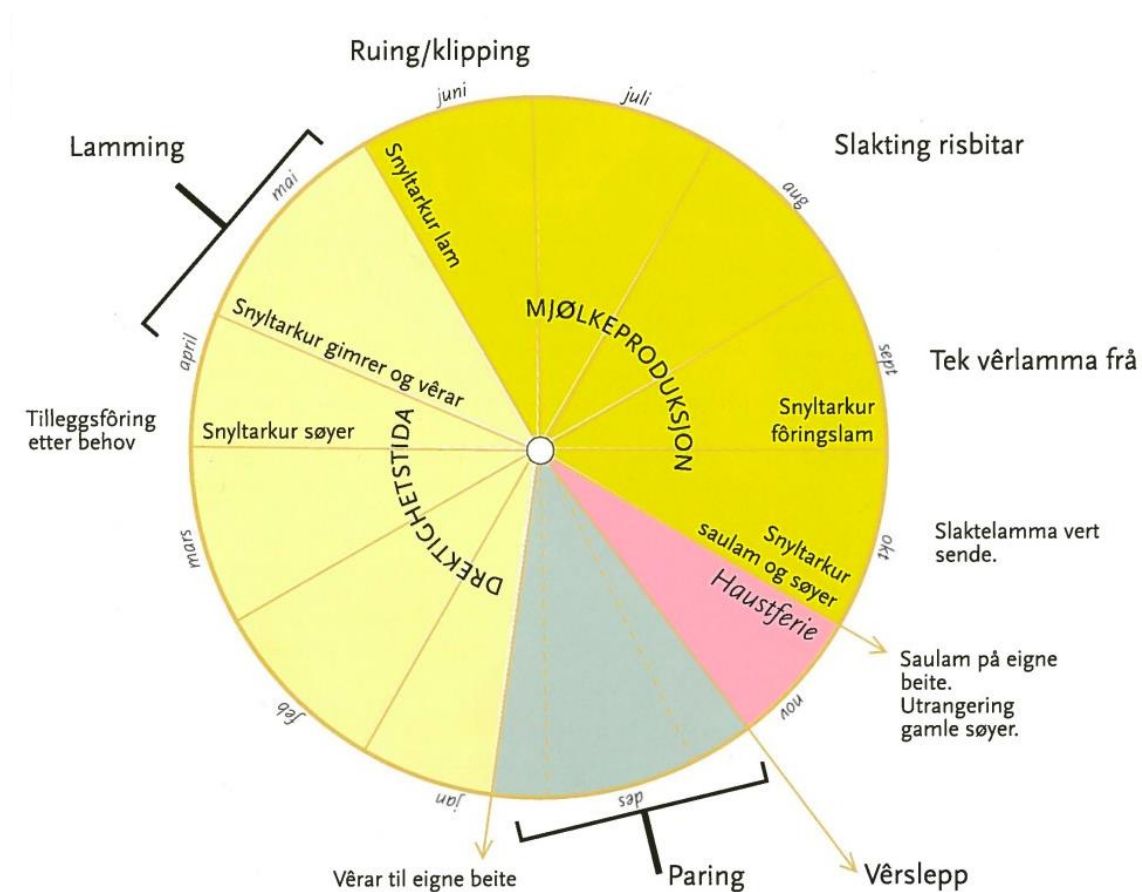
Tabell 2: Artsliste for lokalitet Gumpefjell (naturbeitemarken), basert på feltkartlegging 24.06.2021 og eksport fra Artskart 02.03.2022 (Artsdatabanken og GBIF Norge 2022).

Artsgruppe	Vitenskapelig navn	Norsk navn	Kategori	Seneste funn
Karplanter	<i>Anthoxanthum odoratum</i>	Gulaks	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Campanula rotundifolia</i>	Blåklokke	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Nardus stricta</i>	Finnskjegg	LC	24.06.2021
Karplanter	<i>Rumex acetosella</i>	Småsyre	LC	24.06.2021

Eksempel på villsaudrift gjennom året fra Grøneng (Sogn og Fjordane)

Kilde: Villsauboka Buer, H. 2011. Villsauboka. Selja Forlag, Florø.

Kommentar: Denne modellen har en noe høy bruk av parasittbehandling. Merk at parasittbehandling og behandling mot utøy (flått og sauekrabbe) må vurderes lokalt.

SNO-retningslinjer for lyngbrenning

Til: Ansatte i SNO og tjenesteytere

Fra: SNO-sentralt

Dato: Gjeldende fra 2011

Mange verneområder langs kysten innehar store areal med kystlynghei. Dette er en menneskeskapt naturtype som er avhengig av bruk for å bestå. Hvis bruken opphører, vil områdene gro til med busker og trær. Fremmede arter som bergfuru og/eller sitkagran har også blitt plantet mange steder, og er i dag i full spredning. Lyngbrenning er en rask og kostnadseffektiv måte å skjøtte kystlyngheia på. Målet er å få fram en mosaikk av vegetasjonsflater med røsslynghei i ulike alder. Da vil heia få størst variasjon og vil også få best forverdi. Lyngbrenning i kombinasjon med beiting er den beste måten å skjøtte lynghei på. Hvis det i lyngheia er stort oppslag av busker og trær bør dette ryddes før man brenner. Men man kan med fordel la noe stå igjen da treklynger kan brukes som skjul for dyra og beite. Antall år mellom lyngbrenninger kan variere (fra åtte år til over 20 år). Sjekk røsslyngtilstanden; gammel og grov lyng bør brennes, men vær klar over at regenereringa etter brann kan ta noen år og det er viktig å følge med på dette slik at ikke all røsslyng brennes før ny kommer tilbake. Det beste er å brenne FØR mosemattene får mulighet til å bli heldekkende. Husk fotodokumentasjon før, under og etter arbeidet.

Før brenning

- Skjøtselshjemmel gjennom verneforskrift eller NML § 47, og bestilling fra forvaltningsmyndigheten skal foreligge
- Det er kommunen som er myndighet vedrørende åpen brenning. Åpen brenning er bare tillatt dersom kommunen har åpnet opp for dette gjennom "Forskrift om åpen brenning og brenning av avfall i småovner". Sjekk om kommunen har åpnet opp for dette. I motsatt fall må det søkes dispensasjon fra forbudet
- Stedlig politi skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Brannvesenet skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Naboer og grunneier skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Ha en plan for hvordan brannen kan slukkes
- Planlegg godt hvor det skal brennes – en mosaikkstruktur mellom brente og ubrente flater er å foretrekke. Finnes det naturlige avslutningslinjer (som stier, myrkanter eller tjern) eller må det brennes branngater? Ei branngate bør ha en bredde på 5-6 m
- Brenn alltid mens jorda er fuktig eller det er tåke i jorda (sein høst til tidlig vår fram til seinest 15. april)
- Ta hensyn til fugl. Brenningen bør skje før hekketiden. I de sørligste delene av kysten er ærfugl og grågås vanligvis i gang med hekking i mars måned, og brenning i slike områder bør derfor være avsluttet innen 15. mars
- Ta hensyn til fornminner og kulturminner

Under brenning

- Brenn bare under gunstige værforhold; laber bris er passe vindstyrke
- Vanligvis brenner man med vinden

- Ha godt med mannskap og slukkeutstyr (brannvifter, spader med lange skaft, snøskufler etc.)
- Brannen kan startes med en propanblåselampe. Det er en fordel å tenne på flere steder slik at det danner seg en brannfront
- Ved slukking; vær bak flammene og slukk brannen fra kilden. Slukk brannen på bakketoppen. Da mister flammene noe av kraften og er lettere å slukke
- Bruk arbeidsklær av bomull eller ull, kraftige støvler, lue og arbeidshansker

Etter brenning

- Gå aldri fra et område hvor det fortsatt kommer røyk. Forsikre deg om at brannen er godt slukket
- Ha beredskap ved behov for etterslukking
- Få inn på kart hvilke områder som er brent og når de er brent
- Stedlig politi skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet
- Brannvesenet skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet
- Naboer og grunneier skal alltid varsles og etter at brenningen er avsluttet

Biofokus

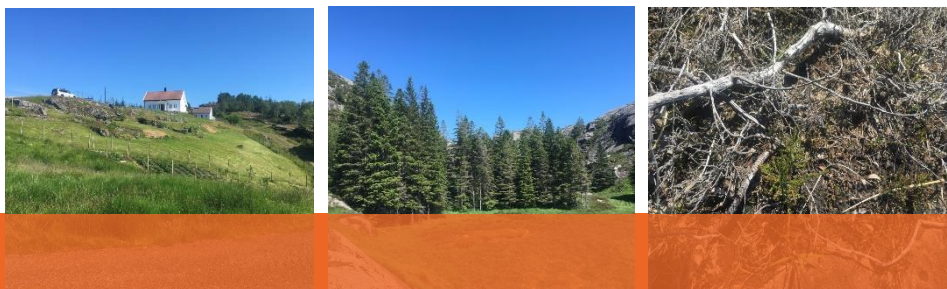
– for et godt kunnskapsgrunnlag

Biofokus er en ideell stiftelse som skal tilrettelegge informasjon om biologisk mangfold for beslutningstakere, samt formidle kunnskap innen fagfeltet bevaringsbiologi. Biofokus ønsker å bidra til en kunnskapsbasert forvaltning av norsk natur.

En kunnskapsbasert forvaltning forutsetter god dokumentasjon av de arealene som skal forvaltes. Biofokus legger derfor stor vekt på feltarbeid for å sikre oppdaterte og relevante data om botanikk, zoologi, økologi, samt avgrensning og verdisetting av områder.

Høy kompetanse er en forutsetning for å kunne registrere og presentere biologisk mangfold-data på en god måte. Biofokus sine medarbeidere er derfor godt skolert innenfor en rekke artsgrupper og har en bred økologisk forståelse for de ulike naturtypene som de arbeider med, det være seg skog, kulturlandskap eller ferskvann. Digitale verktøy som databaser, GIS og bilde-behandling er viktige redskaper i vårt arbeid for å anskueliggjøre naturverdier på en best mulig måte.

Stiftelsen utgir den digitale rapportserien **Biofokus rapport**.

Biofokus rapport 2022–039
ISSN 1504-6370
ISBN 978-82-8449-074-8

Gaustadalléen 21
NO-0349 OSLO
Org.nr: 982 132 924
post@biofokus.no
biofokus.no